

5ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΛΥΣΙΟΥ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 1-3

ΚΕΙΜΕΝΟ

[1] Εἰ μὴ συνήδη, ᾧ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι.

[2] ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῶ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἰ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς [ἢ κακῶς] διακεείμενος, ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῶ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι.

[3] ἀξιῶ δέ, ᾧ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὖνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι <καὶ> περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χεῖρους εἶναι. Πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐκ ἴππευον οὐτ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

1. Ἀν δε γνώριζα καλά, ἄνδρες βουλευτές, ὅτι οἱ κατήγοροί μου θέλουν νὰ με βλάψουν με κάθε τρόπο, θὰ τοὺς χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη γιὰ αὐτὴν τὴν κατηγορία· διότι νομίζω ὅτι γιὰ αὐτοὺς ποὺ συκοφαντοῦνται ἀδίκως εἶναι αἰτίοι μεγάλων ἀγαθῶν, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ἀνάγκαζαν αὐτοὺς νὰ λογοδοτήσουν γιὰ τὶς πράξεις τῆς ζωῆς τοὺς.

2. Ἐγὼ ἄλλωστε ἔχω στὸ εαυτὸ μου μεγάλη ἐμπιστοσύνη, ὥστε ἐλπίζω ὅτι ἀκόμη κι ἂν κάποιος τυχαίνει νὰ μου φέρεται ἀσχημα (ἢ ἐχθρικά), ὅταν με ἀκούσει νὰ μιλῶ γιὰ τὰ πεπραγμένα μου, θὰ ἀλλάξει γνώμη καὶ στὴ συνέχεια θὰ με θεωρεῖ πολὺ καλύτερο.

3. Ἐχω τὴν ἀξίωση λοιπὸν, ἄνδρες βουλευτές, εἰάν μόνον αὐτὸ ἀποδείξω σὲ σὰς, ὅτι δηλαδὴ διάκειμαι φιλικὰ πρὸς τὸ παρὸν πολίτευμα καὶ ὅτι ἔχω ἀναγκαστεῖ νὰ συμμετάσχω στὸν ἴδιον κινδύνον με σὰς, νὰ μὴν ὑπάρχει καμία ὠφέλεια σὲ μένα· εἰάν ὅμως φανῶ καὶ σχετικὰ με τὰ ὑπόλοιπα νὰ ἔχω ζήσει κάσμια καὶ πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ποὺ επικρατεῖ καὶ ἀπὸ τὶς διαδόσεις τῶν ἀντιπάλων μου, σὰς ζητῶ νὰ επικυρώσετε τὴν ἐκλογή μου, ἐνῶ αὐτοὺς νὰ θεωρεῖτε χειρότερους. Πρῶτα λοιπὸν θὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν ἤμουν ἰππέας οὔτε ἤμουν στὴν πόλη κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ κατεῖχαν τὴν ἐξουσία οἱ τριάκοντα οὔτε συμμετεῖχα στὸ τότε καθεστῶς.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ

- Ὁ Μαντίθεος ἐκφράζει τὴν ευγνωμοσύνη του πρὸς τοὺς κατήγορους του, γιὰ τὴν δίνουσα τὴν ευκαιρία νὰ ἀποδείξει τὴν ἀθωότητα του. Ἀκόμη προβάλλει τὴν αὐτοπεποίθησή του καὶ βρῖσκει τὴν ευκαιρία νὰ ενημερώσει τοὺς βουλευτές γιὰ τὰ βασικὰ σημεῖα τοῦ λόγου του.
- **Στόχοι προοιμίου**
- Γενικὸι στόχοι τῶν προοιμίων εἶναι ἡ ἐννοία, ἡ πρόσεξις καὶ ἡ εὐμάθεια. Ὁ ομιλητὴς δηλαδὴ ἐπιδιώκει νὰ γίνῃ συμπαθὴς στὸν ἀκροατὴ καὶ νὰ κερδίσει τὴν εὐνοία τοὺς. Θέλει νὰ κεντρίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀκροατῶν του γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν με προσοχή. Τέλος τοὺς ενημερώνει γιὰ τὰ κύρια σημεῖα τοῦ λόγου του.
- Ὁ Μαντίθεος στὸ συγκεκριμένον προοίμιον ἐκπληρώνει τοὺς στόχους του ὡς ἐξῆς:
- **Εὐνοία**: Ὁ Μαντίθεος κερδίζει τὴν εὐνοία τῶν βουλευτῶν ἐπισημαίνοντας τὴν ἀδικία ποὺ ἔχει ὑποστεί ἀπὸ τοὺς κατήγορους του. Ἐχει πέσει θύμα συκοφαντίας. Εἶναι σίγουρος γιὰ τὴν ἀθωότητα του καὶ γιὰ τὶς πράξεις τῆς ζωῆς του, ἡ ὁποία διέπεται ἀπὸ κοσμιότητα. Τέλος

προσπαθεί να γίνει συμπαθής ,δείχνοντας σεβασμό και ευγένεια προς τους βουλευτές αλλά και το θεσμό της δοκιμασίας και προβάλλοντας τα δημοκρατικά του φρονήματα ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη τους.

- **Πρόσεξις :** Ο Μαντίθεος κέρδισε την προσοχή και το ενδιαφέρον των βουλευτών με το απροσδόκητο σχήμα, εκφράζοντας την ευγνωμοσύνη του προς τους κατηγορούς του οι οποίοι με τις συκοφαντίες τους του έδωσαν την δυνατότητα να μιλήσει αναλυτικά για τις πράξεις της ζωής του. Με τη χρήση του ρήματος ἄξιῶ (δεν ήταν αναμενόμενο για μια δίκη δοκιμασίας) οξύνει την περιέργεια των ακροατών και τονίζει την αυτοπεποίθησή του .
- **Ευμάθεια :** Στο τέλος του προοιμίου ο Μαντίθεος εκθέτει τα βασικά στοιχεία του λόγου του ότι δηλαδή δεν υπηρέτησε ως υπέας, ότι δεν ήταν στην Αθήνα την εποχή των Τριάκοντα και ότι δεν συμμετείχε στο καθεστώς των Τριάκοντα.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

§§ 1

- σύννοιδά τινί + κατηγορηματική μετοχή : συντάσσεται με κατηγορηματική μετοχή όταν συνεκφέρεται με αυτοπαθητική αντωνυμία. Σημαίνει (=είμαι ενήμερος για κάτι) + εξ ίδιας αντιλήψεως.
- τοῖς κατηγοροῖς : δεν αναφέρονται τα ονόματα των κατηγορών του Μαντίθεου. Πιθανόν ήταν εχθροί του Μαντίθεου που ζητούσαν την ακύρωση της εκλογής του. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο που είχαν διαμορφώσει, ο Μαντίθεος ήταν εχθρός του δημοκρατικού πολιτεύματος.
- Εὖ ποιῶ τινα : ευεργετώ
- Εὖ πάσχω : ευεργετούμαι
- σχήμα απροσδοκητο ἢ παρά προσδοκία : χρησιμοποιείται όταν ο ομιλητής θέλει να πει κάτι διαφορετικό ἢ αντίθετο απ'ότι όλοι περιμένουν. Έτσι ο Μαντίθεος επιδιώκει να αιφνιδιάσει ψυχολογικά τους ακροατές του και να κερδίσει την εύνοιά τους.
- ὦ βουλή : -σχήμα μετωνυμίας- χρησιμοποιείται το όνομα του περιέχοντος κάτι αντί για το περιεχόμενό του. Πρόκειται για τη βουλή των Πεντακοσίων (5 μέλη x 10 φυλές) εκλογή μέσω κλήρωσης, έργο η έκδοση προβουλευμάτων (προτάσεων στην εκκλησία του δήμου), ορισμένα δικαστικά καθήκοντα, έλεγχος έργου αρχόντων και ότι δεν ανήκει ως αρμοδιότητα στην εκκλησία του δήμου.
- πολλήν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον : με τα λόγια αυτά ο Μαντίθεος δείχνει ότι έχει πολύ μεγάλη αυτοπεποίθηση. Επισημαίνει μάλιστα ότι βρήκε την ευκαιρία που επιζητούσε για να απολογηθεί και έτσι να αποδείξει ότι έχει συκοφαντηθεί άδικα. Κερδίζει μ'αυτή την απροσδόκητη δήλωση, την προσοχή των ακροατών του και προβάλλει το ανώτερο δικό του ήθος ενώ δημιουργεί τις συνθήκες για αρνητική προδιάθεση των ακροατών απέναντι στους κατηγορούς του.
- Εἰ μὴ συνήδη,... κατηγορίας· : με την εντυπωσιακή αυτή φράση ο Μαντίθεος επιδιώκει να κάνει τους βουλευτές να τον προσέξουν και να κερδίσει την εύνοια τους. Παράλληλα επιδιώκει να μειώσει στα μάτια των ακροατών του τους κατηγορούς του εκφράζοντας την βεβαιότητά του για την κακή πρόθεσή τους εναντίον του.
- Ταύτης τῆς κατηγορίας· : ο Μαντίθεος αναφέρεται στο κατηγορητήριο σύντομα κλείνοντας το προοίμιο του. Δεν κάνει καμία ευρεία αναφορά καθώς το κατηγορητήριο ήταν γνωστό. Σκοπός άλλωστε του Μαντίθεου δεν ήταν να επισημάνει το κατηγορητήριο αλλά να το ανασκευάσει.. Μ' αυτόν τον τρόπο ο Μαντίθεος παρουσιάζεται απόλυτα σίγουρος για την πρόθεση των κατηγορών του να τον βλάψουν. Ο υποθετικός λόγος δηλώνει το μη πραγματικό, έτσι με τη δήλωση του αυτή ο Μαντίθεος παρουσιάζει -αποκαλύπτει τα πραγματικά κίνητρα των αντιπάλων του (ιδιοτελή και υστερόβουλα) που δεν είναι η αποκάλυψη της αλήθειας και η προστασία του δημόσιου συμφέροντος αλλά η πρόκληση ηθικής βλάβης στον Μαντίθεο. Οι

κατηγοροί του λοιπόν είναι άνθρωποι μοχθηροί, κακόβουλοι, κακοπροαίρετοι και κοινοί συκοφάντες.

- Τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις : ο Μαντίθεος εδώ υπονοεί τον εαυτό του καθώς πιστεύει ότι έχει συκοφαντηθεί άδικα. Χρησιμοποιεί όμως αυτή τη γενική διαπίστωση για να μη φανεί αλαζόνας. Ωστόσο εντάσσοντας τον εαυτό του στους αδίκως συκοφαντηθέντες προβάλλει την αθωότητα του και επιδιώκει να κερδίσει την εύνοια των βουλευτών. Επίσης επισημαίνει μ'αυτό τον τρόπο ότι η κατηγορία είναι άδικη και ανυπόστατη.
- Τούτους - οἵτινες : με αυτά τα λόγια ο Μαντίθεος δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένα άτομα αλλά γενικά σε μία τάξη ή κατηγορία ανθρώπων που συκοφαντούν άδικα έντιμους πολίτες. Έτσι προσπαθεί να παρουσιάσει και την αντίθεση ανάμεσα στο ποιόν του δικού του χαρακτήρα με αυτό των κατηγορών του.
- Μεγίστων ἀγαθῶν : Χαρακτηριστική είναι και η έντονη αντίθεση που δημιουργείται μεταξύ της πρόθεσης των κατηγορών και του αποτελέσματος της κατηγορίας τους. Ενώ λοιπόν επιδιώκων τη μη εκλογή στο βουλευτικό αξίωμα του Μαντίθεου δίνοντας του την ευκαιρία να μιλήσει για την ζωή του (ιδιωτική και δημόσια), μέσω της δοκιμασίας έχει την ευκαιρία να αποδείξει περίτρανα την εντιμότητα και την αθωότητα του.
- Οἵτινες ἄν ἀναγκάζωσιν : Η απολογία των κατηγορουμένων κάτω από τέτοιες συνθήκες είναι αναγκαία και υποχρεωτική.(αναγκαίος ο θεσμός της δοκιμασίας).
- Τῶν βεβιωμένων : πρόκειται για τα βιώματα του ανθρώπου , τις πράξεις της ζωής του.Ως φιλοσοφικός όρος είναι το σύνολο των ψυχικών γεγονότων και φαινομένων του ανθρώπου που ισούται με την συνολική ατομική του εμπειρία.

§§ 2

- ἀηδῶς : αντίθετο του ἠδέως. Δηλώνει δυσαρέσκεια για την εξωτερική εμφάνιση κυρίως.Το ἀηδῶς είναι ηπιότερο από το κακῶς και εκφράζει αντιπάθεια που προέρχεται από την εξωτερική εμφάνιση κάποιου ενώ το κακῶς δηλώνει την εχθρότητα που διαμορφώνεται από το χαρακτήρα κάποιου (φρονήματα, πράξεις, τρόπους).Αν και είχε δοθεί αμνηστία στους ολιγαρχικούς μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας , τα πνεύματα ήταν οξυμμένα και η οργή απέναντι σε όσους είχαν συνεργαστεί με τους Τριάκοντα δεν είχε κατευναστεί. Πολλές φορές λοιπόν ακόμα και με αφορμή ένα χαρακτηριστικό της εξωτερικής εμφάνισης, όπως η μακριά κόμη, εγείρονταν αντιπάθειες ανάμεσα στους συμπολίτες.
- πολὺ βελτίω : ο Μαντίθεος θεωρεί τον εαυτό του πολύ ανώτερο ως προς τα φρονήματα και τις πράξεις. Το επίθετο βελτίω χρησιμοποιείται για πνευματική ανωτερότητα κυρίως.
- Ἐγὼ γὰρ ... ἠγήσεσθαι. : και σε αυτό το σημείο ο Μαντίθεος προσπαθεί να κερδίσει το ενδιαφέρον των ακροατών του εκφράζοντας την ελπίδα ότι με όσα θα αναφέρει στη συνέχεια θα καταφέρει να ανασκευάσει τις εναντίον του κατηγορίες και να εξαλείψει την κακή εντύπωση που έχουν γι' αυτόν. Χρησιμοποιώντας λοιπόν το σχήμα της υπερβολής και του απροσδόκητου καταφέρνει να κερδίσει την προσοχή του ακροατηρίου. Επίσης επιτυγχάνεται και η εύνοια προς το πρόσωπό του αφού οι δικαστές δείχνουν θετική προδιάθεση προς έναν δοκιμαζόμενο ο οποίος είναι σίγουρος για την αθωότητά του.

§§ 3

- Τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι : εννοεί το δημοκρατικό πολίτευμα. Ο Μαντίθεος ήταν αριστοκρατικός, θεωρούσε όμως τον εαυτό του δημοκρατικό γιατί ήταν αντίπαλος των τυράννων.
- Τῶν αὐτῶν κινδύνων : εννοεί τους αγώνες των Αθηναίων για την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Στους αγώνες αυτούς δεν έλαβε μέρος γιατί έλειπε από την Αθήνα.
- Ἀξίω δέ, ὃ βουλή,... πλέον εἶναι. : ο Μαντίθεος προβάλλει την αξίωση να μην εγκρίνουν την εκλογή του οι βουλευτές αν αποδείξει μόνο τα δημοκρατικά του φρονήματα. Έτσι καταφέρνει να κερδίσει την προσοχή των ακροατών του, χρησιμοποιώντας ένα μη αναμενόμενο ρήμα. Οι δημοκρατικές πεποιθήσεις λοιπόν παρουσιάζονται ως κάτι απαραίτητο αλλά όχι αρκετό. Μόνο

αν αποδείξει ότι έζησε με μέτρο στην ιδιωτική και δημόσια ζωή του και περάσει επιτυχώς τη δοκιμασία θα πρέπει να επικυρώσουν την εκλογή του.

- Μετρίως βεβιωκώς : το μέτρο ήταν σημαντικό στοιχείο στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων. Η φράση μετρίως βεβιωκώς δηλώνει την αθωότητα του Μαντίθεου και έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την εικόνα που προσπαθούν να δημιουργήσουν οι συκοφάντες κατήγοροί του. Δείχνει έναν άνθρωπο που χαρακτηρίζεται από σωφροσύνη και μετριοπάθεια.
- Η χρήση των ρημάτων Άξιω και δέομαι δείχνει το σεβασμό προς το θεσμό της δοκιμασίας και προς τα πρόσωπα των βουλευτών.
- Πρῶτον δὲ ἀποδείξω τῆς τότε πολιτείας. : εδώ περιέχεται σύντομα το κατηγορητήριο εναντίον του Μαντίθεου. Επίσης ο Μαντίθεος προσδιορίζει τα πλαίσια στα οποία θα κινηθεί ο λόγος του. Το κομμάτι αυτό του προοιμίου λέγεται πρόθεσις. Με την παρουσίαση των κατηγοριών επιτυγχάνεται η ευμάθεια. Ο Μαντίθεος θα αναιρέσει όλα τα λεγόμενα εναντίον του, δηλαδή θα αποδείξει ότι δεν διετέλεσε ιππέας , δεν βρισκόταν στην πόλη την εποχή που είχαν την εξουσία οι τριάκοντα τύραννοι και δεν είχε καμία ανάμειξη με το καθεστώς τους. Οι συνεχείς αντιθετικοί σύνδεσμοι (οὐκ , οὐτ', οὐδὲ) δίνουν έμφαση στη θέση του Μαντίθεου και παρουσιάζουν έντονα το ανυπόστατο των κατηγοριών.
- Οὐκ ἵππευον : πρόκειται για το πρώτο σκέλος του κατηγορητηρίου, δηλαδή τη συμμετοχή του Μαντίθεου στο ιππικό την εποχή των Τριάκοντα τυράννων. Το ιππικό είχε βοηθήσει τους τριάκοντα όταν οι δημοκρατικοί επαναστάτησαν το 403πΧ. Έτσι μετά από αυτό ο όρος ιππέας (ίππεύς) ήταν συνυφασμένος με τις ολιγαρχικές πεποιθήσεις. Στο ιππικό ανήκαν συνήθως πολλοί ευγενείς καθώς η θητεία εκεί δεν ήταν και τόσο επικίνδυνη. Ο κάθε ιππέας εξόπλιζε το αλόγο του μόνος του και εισέπραττε ένα πόσό (την κατάσταση) για τη φροντίδα του αλόγου του και τον εξοπλισμό του.

ΕΝΤΕΧΝΕΣ ΠΙΣΤΕΙΣ

- Προοίμιο : Πρόκειται για τον πρόλογο, την αρχή δηλαδή του ρητορικού λόγου. Στο προοίμιο ο ρήτορας επιδιώκει να προσελκύσει το ενδιαφέρον και την προσοχή των ακροατών του και παράλληλα να κερδίσει την εύνοια τους. Επίσης επιθυμεί να κατατοπίσει τους ακροάτες του για την υπόθεση του λόγου με σύντομες αναφορές στο κατηγορητήριο.
- **Κλιμάκωση επιχειρηματολογίας** : Ο Μαντίθεος δηλώνει ότι : α) οφείλει ευγνωμοσύνη στους κατηγορούς του για τη δυνατότητα που του παρέχουν να μιλήσει για την ζωή του, β) νιώθει απόλυτη αυτοπεποίθηση ενώ αντίθετα οι κατήγοροι του θα μετανιώσουν για τις κατηγορίες, γ) είναι νομιμόφρων και πιστός στο δημοκρατικό πολίτευμα ζώντας ζωή μετρημένη, δ) θα ανακατασκευάσει το κατηγορητήριο του.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΗΘΗ – ΗΘΟΠΟΪΑ

- **Ήθος Μαντίθεου** : ηθικά άμεμπτος και πιστός στο δημοκρατικό πολίτευμα προβάλλει την αθωότητα του επισημαίνοντας ότι έπεσε θύμα συκοφαντίας. Ο τρόπος που μιλάει (άξιω) διακατέχεται από νεανικό ενθουσιασμό ωστόσο έχει και την απαιτούμενη ευγένεια αλλά και σεβασμό προς τους ακροατές του. Προβάλλει επίσης τα δημοκρατικά του φρονήματα όμως δηλώνει ότι επιβάλλεται να περάσει τη διαδικασία της δοκιμασίας
- Ανώτερο ήθος (πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον)
- αθωότητα (τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις)
- αυτοπεποίθηση (οὕτω σφόδρα ἐμαντῶ πιστεύω, ἀξιῶ)
- αυθορμητισμός (ἀξιῶ)
- ευγένεια (δέομαι)
- σεβασμός προς το ακροατήριο (δέομαι)

- δημοκρατικές πεποιθήσεις (εὔνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι)
- μετρημένη και κόσμια ζωή (μετρίως βεβιωκῶς)
- **ἦθος κατηγορῶν** : συκοφάντες , κακόβουλοι αλλά και μειωμένης ηθικής αξίας. Υποκινούνται από υστεροβουλία και όχι από ενδιαφέρον για το δημοκρατικό πολίτευμα. Είναι άνθρωποι αναξιόπιστοι αφού αποδίδουν ανυπόστατες κατηγορίες σε αθώους πολίτες.
- Κακόβουλοι (βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν)
- Συκοφάντες (τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις)
- Αναξιόπιστοι (πολὺν παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν,)
- Κατώτερων ηθῶν (τούτους δὲ ἠγεῖσθαι χεῖρους εἶναι)

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΠΑΘΗ - ΠΑΘΟΠΟΪΑ

ο ρήτορας προσπαθεῖ :

α) να προκαλέσει την οργή και την αντιπάθεια των ακροατῶν του προς τα πρόσωπα των κατηγορῶν του και

β) να ενσπείρει υποψίες για τα πραγματικά κίνητρά τους εναντίον του, ενώ παράλληλα δημιουργεῖ αισθήματα συμπάθειας και εκτίμησης προς το πρόσωπο του.

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- πολλήν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας : απροσδόκητο ἢ παρά προσδοκία
- ἐμὲ - ἐγὼ : ἔμφαση
- πολλήν χάριν : σχῆμα υπερβατό
- κακῶς ποιεῖν : περίφραση
- εἰς ἔλεγχον καταστῆναι. : περίφραση
- ἐγὼ πιστεύω : υπερβολή
- βουλή : μετωνυμία
- <καὶ> περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκῶς καὶ πολὺν παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν : πολυσύνδετο
- ἐμὲ: ἔμφαση
- ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἠγεῖσθαι : αντίθεση
- οὐκ ἴπευον οὐτ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας. : πολυσύνδετο

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

σύννοια : συν + οἶδα, **κατήγορος** : κατά + ἄγορεύω, **τρόπος** : τρέπω, **χάρις** : χαίρω, **ἀδίκως** : ἀδικος, **διαβάλλομαι** : διά + βάλλομαι, **ἀναγκάζω** : ἀνάγκη, **ἔλεγχος** : ελέγχω, **καθίσταμαι** : κατά + ἵσταμαι, **πιστεύω** : πίστις, **ἐλπίζω** : ἐλπίς, **ἀηδῶς** : ἀηδής, **διάκειμαι** : διά + κείμαι, **ἐπειδάν** : ἐπειδή + ἄν, **λοιπός** : ἀπό το θέμα λοιπ- του παρακειμένου του ρήματος λείπω, **μεταμέλει** : μετά + μέλει, **ἀξιόω** – **ῶ** : ἀξιος, **ἐπιδείκνυμι** : ἐπι + δείκνυμι, **εὔνους** : εὖ + νοῦς, **πρᾶγμα** : πράττω, **μετέχω** : μετά + ἔχω, **μετρίως** : μέτριος, **δόξα** : δοκῶ, **λόγος** : λέγω, **ἐχθρός**, : ἐχθος, **δοκιμάζω** : δόκιμος, **ἀποδείκνυμι** : ἀπο + δείκνυμι, **ἵπευω** : ἵππεας, **ἐπιδημέω** – **ῶ** : ἐπίδημος, **πολιτεία** : πολιτεύω.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 4 – 8

ΚΕΙΜΕΝΟ

[4] Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατήρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων <ἐπεδημοῦμεν> οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἦλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸ Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις.

[5] καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον.

[6] ἔπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἰππεύσαντας σκοπεῖν εὐηθὲς ἐστίν. Ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἰππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσίν. Ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος· ἐπειδὴ γὰρ κατήλθετε, ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἰππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξητε παρ' αὐτῶν.

[7] ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκοις οὔτε κατάστασιν καταβαλόντα. Καίτοι πᾶσι ῥάδιον τοῦτο γινῶναι, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιουῖσθαι. Ὅστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε· ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἰππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι.

[8] ἔτι δέ, ὦ βουλή, εἴπερ ἰππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἔξαρκος ὡς δεινόν τι πεποιηκώς, ἀλλ' ἠξίου, ἀποδείξας ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. Ὅρῳ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτη τῇ γνώμῃ χρωμένους, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἰππευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγούς καὶ ἰππάρχους κεχειροτονημένους. Ὅστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιῆσθαι τὴν ἀπολογία, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι. Ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

4. Ο πατέρας (μου) δηλαδή πριν από την συμφορά στον Ελλήσποντο μας έστειλε να ζήσουμε κοντά στον Σάτυρο, στον Πόντο, και ούτε όταν γκρεμίζονταν τα τείχη είμασταν στην πόλη ούτε όταν άλλαξε το πολίτευμα, αλλά επιστρέψαμε πέντε ημέρες πριν επανέλθουν οι άνδρες από τη Φυλή στον Πειραιά.

5. Και πράγματι, ούτε ήταν λογικό εμείς να θέλουμε να μετέχουμε σε ξένους κινδύνους, αφού είχαμε φτάσει σε τέτοιες περιστάσεις, ούτε εκείνοι φάνηκαν ότι είχαν τέτοια γνώμη, ώστε και σε όσους ήταν μακριά από την πατρίδα και σε όσους δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα να τους παρέχουν αξιώματα στην διοίκηση της πολιτείας, αλλά περισσότερο στερούσαν τα πολιτικά δικαιώματα από αυτούς μαζί με τους οποίους είχαν καταλύσει τη δημοκρατία.

6. Έπειτα βέβαια, είναι ανόητο να ερευνούμε όσους είχαν υπηρετήσει στο ιππικό με βάση την πινακίδα· γιατί σε αυτήν, πολλοί από αυτούς που ομολόγησαν ότι ήταν ιππείς δεν υπάρχουν (τα ονόματά τους), ενώ μερικοί από αυτούς που έλειπαν από την πόλη είναι καταγεγραμμένοι. Εκείνη όμως είναι η μεγαλύτερη απόδειξη· όταν λοιπόν επιστρέψατε, αποφασίσατε να σας παραδώσουν οι φύλαρχοι κατάλογο των ιπέων, για να εισπράξετε πίσω το επίδομα απ' αυτούς.

7. Για μένα λοιπόν κανείς δε θα μπορούσε να αποδείξει ούτε ότι αναγράφηκε το ονομά μου από τους

φυλάρχους ούτε ότι παραδόθηκα στους συνηγόρους του δημοσίου ούτε ότι εισέπραξα επίδομα. Και βάβαια είναι σε όλους εύκολο να καταλάβουν αυτό, ότι δηλαδή ήταν υποχρεωτικό για τους φυλάρχους, εάν δεν φανέρωναν αυτούς που είχαν εισπράξει τα επιδόματα, να τιμωρούνται οι ίδιοι. Επομένως θα ήταν πολύ πιο δίκαιο να πιστεύετε εκείνες τις καταστάσεις (των φυλάρχων) παρά αυτές· γιατί από αυτές θα ήταν εύκολο σε όποιον ήθελε να σβήσει ενώ σ' εκείνες θα ήταν αναγκαίο από τους φυλάρχους να αναφερθούν όσοι είχαν διατελέσει ιππείς.

8. Επιπλέον, βουλευτές, ακόμη κι αν είχα διατελέσει ιππέας, δε θα το αρνιόμουν σα να είχα κάνει κάτι φοβερό, αλλά θα είχα την αξίωση εάν αποδείκνυα ότι κανένας από τους πολίτες δεν κακοποιήθηκε από εμένα, να επικυρώσετε την εκλογή μου. Βλέπω λοιπόν κι εσείς να έχετε την ίδια γνώμη και βλέπω πολλούς από όσους υπηρέτησαν τότε στο ιππικό να είναι βουλευτές και πολλούς από αυτούς να έχουν εκλεγεί στρατηγοί και ίππαρχοι. Μη νομίζετε επομένως ότι κάνω την απολογία αυτή για κάτι άλλο παρά γιατί τόλμησαν να μου καταλογίσουν ολοφάνερα ψεύδη. Ανέβα λοιπόν και κατέθεσε για μένα.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Έκθεση των γεγονότων – θεματικό κέντρο (Διήγησις-Πίστις)

- Στις παραγράφους 4-8 έχουμε έκθεση των γεγονότων. Ο Μαντίθεος αποδεικνύει ότι δεν ήταν στην Αθήνα όταν την εξουσία κατείχαν οι Τριάκοντα τύραννοι και δεν συμμετείχε στο καθεστώς. Επίσης υποστηρίζει όσον αφορά την κατηγορία ότι η πινακίδα στην οποία ήταν γραμμένο το όνομα του είναι αναξιόπιστο στοιχείο καθώς ήταν εκτεθειμένη σε κοινή θέα και μπορούσε να αλλοιωθεί εύκολα ενώ οι κατάλογοι των φυλάρχων στους οποίους δεν περιλαμβάνονταν τ'ονομά του, είναι αξιόπιστα στοιχεία. Λέει επίσης ότι το να έχει υπηρετήσει κάποιος στο ιππικό κατά την εποχή των Τριάκοντα Τυράννων δεν είναι μεμπτό και δεν μπορεί να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την ανάληψη αξιωμάτων. Ο Μαντίθεος προσπαθεί λοιπόν όχι μόνο να αποκρούσει την κατηγορία (4-8) αλλά και να παραθέσει στοιχεία από τον ιδιωτικό και δημόσιο βίο του που πιστοποιούν τον ενάρετο χαρακτήρα του.(9-19).

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

§§ 4

- Ἡμᾶς γὰρ : εννοεί τον εαυτό του και τον αδελφό του. Ο γάρ είναι διασαφητικός.
- Πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς : πρόκειται για την πανωλεθρία των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς τον Απρίλιο του 405π.Χ., ένα έτος πριν από την υποταγή της Αθήνας στους Σπαρτιάτες. Η νίκη αυτή έδωσε στους Σπαρτιάτες την ευρύτερη περιοχή του Ευξεινου Πόντου και τους θαλάσσιους δρόμους μέσω των οποίων μεταφέρονταν τρόφιμα στην Αθήνα. Αφού λοιπόν δεν ήταν εφικτός ο ανεφοδιασμός των Αθηναίων, αυτοί αναγκάστηκαν να παραδοθούν στους Σπαρτιάτες με ταπεινωτικούς όρους.
- Ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ : ο Σάτυρος ήταν βασιλιάς του Πόντου. Πρωτεύουσα του Πόντου ήταν το Ποντικάπαιο. Η περιοχή αυτή ήταν αποικία των Μιλησίων. Ο Σάτυρος ήταν φίλος των Ελλήνων και ο τέταρτος βασιλιάς του Πόντου από τον οίκο του Σπαρτόκου. Διατηρούσε τόσο αυτός όσο και ο γιος του Λεύκωνας άριστες εμπορικές σχέσεις με τους Αθηναίους και μάλιστα τους παρείχε και διάφορα προνόμια, όπως προτεραιότητα στην αγορά σίτου και μείωση ή απαλλαγή από τους τελωνειακούς δασμούς.
- διαιτησομένους : ο πατέρας του Μαντίθεου αντιμετώπιζε πολιτικά και οικονομικά προβλήματα. Έτσι οι γιοί του βρήκαν καταφύγιο στον Πόντο κοντά στον Σάτυρο όπου δραστηριοποιήθηκαν στο εμπόριο σίτου. Ο Μαντίθεος αναφέρει αυτό το γεγονός για να οριοθετήσει το χρονικό διάστημα κατά το οποίο απουσίαζε από την Αθήνα, επισημαίνοντας ότι είχε φύγει πριν από την εγκαθίδρυση του ολιγαρχικού καθεστώτος άρα δεν μπορούσε να έχει εμπλακεί σ' αυτό. Συγκεκριμένα ο ίδιος είχε φύγει από την Αθήνα πριν από τον Απρίλιο του 405π.Χ. ενώ οι Τριάκοντα εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα τον Αύγουστο/Σεπτέμβριο του 404π.Χ.
- Τῶν τειχῶν καθαιρουμένων : το 404π.Χ. Με διαταγή του Λύσανδρου γκρεμίστηκαν τα Μακρά τείχη που συνέδεαν την Αθήνα με τον Πειραιά. Πρόκειται ίσως για τον πιο σκληρό όρο

που επέβαλαν οι Σπαρτιάτες στους Αθηναίους κατά τη συνθηκολόγηση του 404π.Χ. προκειμένου να τερματιστεί ο Πελοποννησιακός Πόλεμος. Η καθαίρεση των Μακρών τειχών ήταν μια μακροχρόνια επιδίωξη που κατάφεραν να την δουν να πραγματοποιείται μετά την επικράτησή τους στον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Το γκρέμισμά τους θα διασφάλιζε ότι η Αθήνα δε θα μπορούσε να αναδειχθεί εκ νέου σε κρατούσα δύναμη στην Ελλάδα. Ο Μαντίθεος επισημαίνει ότι και κατά το γκρέμισμα των τειχών ήταν απών από την Αθήνα και βρισκόταν ακόμα στον Πόντο κοντά στον Σάτυρο.

- Μεθισταμένης τῆς πολιτείας : με τον όρο πολιτεία στα αρχαία ελληνικά εννοούμε το πολίτευμα. Ο Μαντίθεος λοιπόν αναφέρεται στη μεταβολή του πολιτεύματος της Αθήνας από δημοκρατικό σε ολιγαρχικό το 404π.Χ.
- κατελθεῖν : το ρήμα κατέρχομαι χρησιμοποιείται κυρίως για εξόριστους που επανέρχονται στηνπατρίδα. Ως ενεργητικό χρησιμοποιείται το κατάγω που σημαίνει επαναφέρω τους εξόριστους στην πατρίδα.
- Ἦλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις : ο Μαντίθεος και ο αδελφός του επέστρεψαν στην Αθήνα από τον Πόντο πέντε μέρες πριν κατεβούν από το φρούριο της Φυλῆς οι δημοκρατικοί οπαδοί του Θρασύβουλου. Ο εξόριστος δημοκρατικός Θρασύβουλος με λίγους αρχικά οπαδούς που όμως αργότερα έφτασαν τους χίλιους, εξόρισε από το φρούριο της Φυλῆς που βρισκόταν στα νοτιοδυτικά της Πάρνηθας και εγκαταστάθηκε στη Μουνιχία, ένα οχυρό του Πειραιά , απ' όπου με επιτυχία αντιμετώπισε τις επιθέσεις των Τριάκοντα. Το 403π.Χ. κατέλυσε το τυραννικό καθεστώς. Ο Μαντίθεος οριοθετώντας με ακρίβεια τη χρονική στιγμή επιστροφής στην Αθήνα ισχυροποιεί το λόγο του αφού το ενδεχόμενο συμμετοχής του στο καθεστώς των Τριάκοντα Τυράννων φαίνεται αδύνατο.

§§ 5

- εἰς τοιοῦτον καιρὸν : η επιστροφή του Μαντίθεου συνέπεσε χρονικά με μια δύσκολη στιγμή για τους Τριάκοντα Τυράννους.
- Οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων : Αφού ο Μαντίθεος έλειπε από την Αθήνα την εποχή των Τριάκοντα Τυράννων ήταν φυσικό να μην έχει καμία σχέση με όσα αυτοί έκαναν. Όπως λοιπόν δεν είχε καμία σχέση με τις ενέργειες των Τριάκοντα θα ήταν ανόητο να συμμετέχει στους κινδύνους που αυτοί διέτρεχαν. Άλλωστε δεν είχαν τίποτα κοινό με αυτούς αφού δεν διέπονταν από τα ίδια φρονήματα. Θα ήταν παράλογο λοιπόν να αναμειχθεί σε ένα καθεστώς που περνούσε κρίση και ήταν σε παρακμή όταν έφτασε στην Αθήνα. Τονίζει ακόμη, προσπαθώντας να προβάλλει τα δημοκρατικά του φρονήματα, ότι οι κίνδυνοι που έχει περάσει είναι κοινοί μ' εκείνους των δημοκρατικών και όχι των ολιγαρχικών, καθώς πολλές φορές τάχθηκε στο πλευρό των δημοκρατικών προκειμένου να υπερασπιστεί τα συμφέροντα της Αθήνας.
- Οὗτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας : οι Τριάκοντα δεν επέτρεπαν να συμμετέχουν στα αξιώματα όσοι είχαν αποδημήσει και δεν συμμετείχαν σε αντιδημοκρατικές ενέργειες. Αυτός ο λόγος ήταν αρκετός για να μη συμμετέχει ο Μαντίθεος στη διακυβέρνηση των Τριάκοντα τυράννων. Εφόσον λοιπόν υπήρχε απροθυμία και από τις δύο πλευρές θα ήταν αδύνατον ο Μαντίθεος να μετέχει στο καθεστώς των Τριάκοντα.
- Ὡστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν : οι Τριάκοντα έδιναν αξιώματα μόνο σε συγκεκριμένα άτομα και όχι σε ανθρώπους οι οποίοι δεν είχαν αποδείξει ότι θα στήριζαν με όλες τους τις δυνάμεις το καθεστώς. Διόριζαν λοιπόν ανθρώπους που μαζί τους είχαν διαπράξει διάφορες άδικες πράξεις για να εγκαθιδρύσουν, να παγιώσουν αλλά και να ισχυροποιήσουν το ολιγαρχικό καθεστώς. Ο Μαντίθεος λοιπόν όχι μόνο έλειπε αλλά δεν είχε διαπράξει και κανένα αδίκημα εις βάρος κάποιου συμπολίτη του. Προβάλλει λοιπόν το ήθος του ως ενός έντιμου πολίτη που δεν θα έβλαπτε ποτέ κανέναν.
- Ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον : Εδώ περιγράφεται το ήθος των Τριάκοντα. Οι Τριάκοντα λοιπόν περιφρόνουςαν και στερούσαν τα πολιτικά

δικαιώματα ακόμη και από εκείνους μαζί με τους οποίους κατέλυσαν τη δημοκρατία π.χ. Ο Κριτίας κατηγόρησε τον Θηραμένη ως προδότη του καθεστώτος και τον καταδίκασε σε θάνατο, γιατί ο Θηραμένης επέκρινε την πολιτική τρομοκρατία των Τριάκοντα Τυράννων.

§§ 6

- Έκ τουῦ σανιδίου : το σανίδιο ήταν μια μικρή ξύλινη πινακίδα ή σανίδα πάνω στην οποία έγραφαν τα ονόματα των ιππέων. Αυτή ονομαζόταν λεύκωμα και ήταν αλειμμένη με γύψο. Βρισκόταν τοποθετημένη σε κοινή θέα. Στην πινακίδα είχαν γραφτεί και τα ονόματα όσων υπηρέτησαν στο ιππικό την εποχή των Τριάκοντα Τυράννων, γεγονός που αποτελεί και το μόνο ενοχοποιητικό στοιχείο για τον Μαντίθεο.
- Κατάστασις : Έτσι ονομαζόνταν το χρηματικό ποσό που έπερναν από το δημόσιο οι εγγεγραμμένοι από τη βουλή ιππείς. Το χρηματικό αυτό ποσό το επέστρεφαν μέσω των φυλάρχων αν εκλέγονταν άλλοι στη θέση τους. Όταν καταλύθηκε το καθεστώς των Τριάκοντα Τυράννων διαλύθηκε και το σώμα των ιππέων και αυτοί έπρεπε να επιστρέψουν την επιχορήγηση που είχαν λάβει.
- Εὐηθές ἔστιν : ο Μαντίθεος προσπαθεί να παρουσιάσει ως ανόητο το να εξετάζει κανείς τα ονόματα που ήταν εγγεγραμμένα πάνω στην πινακίδα για να διαπιστώσει ποιοι ήταν ιππείς. Επειδή δεν μπορεί να αρνηθεί το γεγονός της ύπαρξης του ονόματός του στην πινακίδα, προσπαθεί να μειώσει την αξιοπιστία της ως αποδεικτικό στοιχείο. Μ' αυτόν τον τρόπο επιτίθεται και στο ήθος των αντιπάλων του οι οποίοι παρουσιάζονται αφερέγγυοι και με σαθρές αποδείξεις στα χέρια τους.
- Ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἰππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσὶν : για να επιβεβαιώσει την αναξιπιστία της πινακίδας αναφέρει το εξής εύστοχο επιχείρημα. Στην πινακίδα δεν αναγράφονται ονόματα ανθρώπων που έχουν ομολογήσει οι ίδιοι ότι ήταν ιππείς κατά την εποχή των Τριάκοντα, ενώ αντίθετα αναγράφονται ονόματα ανθρώπων που αποδεδειγμένα απουσίαζαν από την Αθήνα. Έτσι ο ισχυρισμός του ότι τα αναγραφόμενα στην πινακίδα δεν πρέπει να τα λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους επιβεβαιώνεται. Η χρήση εδώ του γ' πληθυντικού γίνεται από τον Μαντίθεο για να διαχωρίσει τον εαυτό του από τους αναγραφόμενους στην πινακίδα αλλά και να δείξει ότι είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν και άλλοι και δεν αφορά μόνο τον ίδιο.
- Ἐλεγχος μέγιστος : έρχεται να αντιταχθεί στο εὐηθες αφού τώρα πρόκειται για πραγματική απόδειξη, η μή δηλαδή ύπαρξη του ονόματός του στις καταστάσεις των φυλάρχων, η οποία θα αποτελέσει και τεκμήριο της αθωότητάς του.
- Κατήλθετε - ἐνηφίσασθε : Με το πρώτο ρήμα ο Μαντίθεος αναφέρεται στην επιστροφή των δημοκρατικών και με το δεύτερο στη λήψη αποφάσεων με δημοκρατικό τρόπο. Με το β' πληθυντικό προσπαθεί να φορτίσει συναισθηματικά τους βουλευτές και έμμεσα επιδοκιμάζει τους αγώνες τους για την υπεράσπιση της δημοκρατίας.
- Φύλαρχος : ήταν ο αρχηγός της φυλής, αρμόδιος και για τις καταστάσεις του ιππικού. Η Αθήνα είχε δέκα (10) φυλές.
- Τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἰππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξητε παρ' αὐτῶν : Μετά την πτώση των Τριάκοντα οι φύλαρχοι με εντολή της βουλής συνέταξαν κατάλογο με τα ονόματα όσων είχαν υπηρετήσει ως ιππείς των Τριάκοντα για να επιστρέψουν στο κράτος το επίδομα που τους είχε χορηγηθεί για τη φροντίδα του ζώου και του εξοπλισμού τους επειδή η θητεία τους έληξε νωρίτερα.

§§ 7

- οὐτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκοις οὔτε κατάστασιν καταβαλόντα : Με το πολυσύνδετο σχήμα και τις τρεις επαναλαμβανόμενες αρνήσεις ο Μαντίθεος τονίζει ότι ουτε αναφέρθηκε το όνομά του από τους φυλάρχους ούτε παραδόθηκε ο ίδιος στους δικηγόρους του δημοσίου αλλά ούτε και επέστρεψε το σχετικό επίδομα. Όλα αυτά λοιπόν αποτελούν βασικά στοιχεία της αθωότητάς του. Προβάλλει με

απόλυτη σιγουριά το άμεμπτο ήθος του θέτοντας στην αρχή της πρότασης το ἔμὲ που είναι το υποκείμενο των τριών μετοχών πριν από το οὐδείς που είναι το υποκείμενο του ρήματος. Με τις τρεις αυτές μετοχές γίνεται σαφές λοιπόν ότι ο Μαντίθεος ουδεμία ανάμειξη είχε με το καθεστώς των Τριάκοντα Τυράννων.

- Σύνδικοι : οι συνήγοροι του δημοσίου.
- Αὐτοῖς ζημιουῖσθαι : προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι φύλαρχοι θα κατέγραφαν όλα τα ονόματα των υπέων, χωρίς να αποκρύψουν κάποιον, αποφασίστηκε να καταβάλλουν οι ίδιοι το οφειλόμενο ποσό ως πρόστιμο σε περίπτωση απόκρισης κάποιου. Αυτό ενισχύει την αξιοπιστία των καταλόγων και αποτελεί ένα ακόμη τεκμήριο για την αθωότητα του Μαντίθεου.
- Ὅστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύετε : οι κατάλογοι λοιπόν των φυλάρχων αποτελούν ασφαλή και αξιόπιστα τεκμήρια συγκριτικά με την πινακίδα. Πρόκειται για δημόσια, επίσημα και εμπιστευτικά έγγραφα που παραδίδονται από τους φυλάρχους απευθείας στο κράτος, γεγονός που εκμηδένιζε την πιθανότητα αλλοίωσης τους. Φυλάσσονταν στα αρχεία του κράτους επομένως η παραχάραξη τους ήταν ανέφικτη. Άρα ήταν λογικό να πιστεύουν τα πραγματικά και αναλλοίωτα στοιχεία και όχι την πινακίδα που μπορούσε όπως έχει προαναφέρει να αλλοιωθεί πάρα πολύ εύκολα. Το δικαιότερον επιλέγεται για να επισημάνει το στοιχείο της δικαιοσύνης και να επηρεάσει συναισθηματικά τους βουλευτές.
- Ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ : η πινακίδα ήταν εκτεθειμένη στην αγορά, γεγονός που καθιστούσε πολύ εύκολη την αλλοίωσή της. Μπορούσε λοιπόν όποιος ήθελε να γράψει ή να σβήσει ένα όνομα και αυτό αποδεικνύει ότι η πινακίδα ήταν επισφαλές αποδεικτικό στοιχείο ενοχής.

§§ 8

- ταύτη τῇ γνώμῃ : να υπηρετεί κάποιος ως υπέας δεν αποτελεί αμάρτημα, εφόσον βέβαια δεν προξενεί κακό στους συμπολίτες του.
- Εἶπερ ἵππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἔξαρκος ὡς δεινὸν τι πεπονηκώς, ἀλλ' ἠξίου, ἀποδείξας ὡς οὐδείς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι : Ο Μαντίθεος εδώ λέει ότι ακόμη κι αν είχε υπηρετήσει ως υπέας των Τριάκοντα, πάλι θα ζητούσε να γίνει βουλευτής αν δεν είχε κάνει κανένα κακό στους συμπολίτες του. Ο Μαντίθεος με τη χρήση του υποθετικού λόγου (αντίθετο του πραγματικού) επιβεβαιώνει ότι δεν ήταν υπέας κατά την εποχή των Τριάκοντα. Αλλά και αν είχε κάποιος υπηρετήσει ως υπέας εκείνη την εποχή μπορούσε να αναλάβει αξιώματα αν μπορούσε να αποδείξει μέσω της δοκιμασίας ότι δεν είχε διαπράξει καμία βίαιη πράξη εναντίον συμπολιτών του. Με τη χρήση εδώ του ρήματος ἀξιῶ φαίνεται ότι ο Μαντίθεος προβάλλει το παραπάνω επιχείρημα με ιδιαίτερη σιγουριά και αυτοπεποίθηση.
- Ὅρῳ δὲ καὶ ὑμᾶς : ο Μαντίθεος σ' αυτό το σημείο απευθύνεται ευθέως στους βουλευτές λέγοντάς τους ότι αρκετοί και από αυτούς έχουν εκλεγεί σε αξιώματα αν και ήταν πρώην υπεῖς. Η θητεία λοιπόν στο ιππικό δεν αποτελεί λόγο για να στερήσει σ' έναν άνθρωπο την εκλογή του σε αξιώματα αν αυτός δεν έχει βλάψει κάποιον συμπολίτη του. Απευθυνόμενος λοιπόν στους βουλευτές χρησιμοποιεί τη δικανική μέθεξη, ταυτίζει δηλαδή τον εαυτό του με το ακροατήριο του και μ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνει και την εὐνοια των βουλευτῶν αφού φαίνονται να ταυτίζονται οι απόψεις τους.
- Πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἵππευσάντων βουλευόντας : προσπαθώντας να πετύχει μια ευνοϊκή απόφαση, ο Μαντίθεος επιδοκιμάζει την εκλογή πολλών βουλευτῶν που είχαν υπηρετήσει ως υπεῖς την περίοδο των Τριάκοντα Τυράννων. Αυτό συνέβη καθώς μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας δόθηκε γενική αμνηστεία και παραγράφηκαν τα αδικήματα που είχαν διαπραχθεί την εποχή διακυβέρνησης των Τριάκοντα. Ἐτσι καποιοι μετριοπαθείς οπαδοί των ολιγαρχικών αφού απέδειξαν επιτυχώς με τη διαδικασία της δοκιμασίας ότι δεν συμμετείχαν σε βίαιες πράξεις, επιλέχθηκαν σε κάποια αξιώματα. Άρα η συμμετοχή στο ιππικό δεν είναι κάτι σημαντικό σε αντιδιαστολή με το ήθος του κάθε πολίτη που πρέπει να είναι άμεμπτο. Η ορθή συμπεριφορά είναι αυτή που μετράει και που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη.

- Περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι : Ο Μαντίθεος προσδιορίζει εδώ ότι πρόκειται για μια ψεύτικη κατηγορία εναντίον του, ανάξια λόγου. Αναγκάζεται όμως να απολογηθεί από ευθιξία για την κατάφορη συκοφαντία εναντίον του. Έτσι μειώνει το ήθος των αντιπάλων του οι οποίοι παρουσιάζονται ως κακόβουλοι και συκοφάντες ενώ προβάλλει το δικό του ήθος ως άμεμπτου και έντιμου πολίτη. Ταυτόχρονα με τα υποτιμητικά του λόγια ευτελίζει και αποδυναμώνει την αξία της κατηγορίας.

ΕΝΤΕΧΝΕΣ ΠΙΣΤΕΙΣ

- Κλιμάκωση της επιχειρηματολογίας : η πινακίδα ήταν εκτεθειμένη σε κοινή θέα και μπορούσε να αλλοιωθεί εύκολα.
- 1. Ο Μαντίθεος μαζί με τον αδελφό του βρίσκονταν μακριά από την Αθήνα, πριν την καταστροφή στους Αιγός ποταμούς. Δεν ήταν στην πόλη όταν καταλυόταν το δημοκρατικό πολίτευμα. Επέστρεψαν πέντε μέρες πριν από την είσοδο του Θρασύβουλου και των δημοκρατικών στον Πειραιά. Επιχείρημα πραγματικά ισχυρό που βασίζεται σε αντικειμενικά γεγονότα που μπορούν να επιβεβαιωθούν από μάρτυρες..
- 2. Δεν ήταν λογικό να θέλουν να διακινδυνεύσουν σε καιρούς επικίνδυνους. Ούτε όμως και οι Τριάκοντα τους πρόσφεραν κάποια συμμετοχή στην εξουσία, αφού δεν είχαν αγωνιστεί από την αρχή στο πλευρό τους. Προκειται επίσης για λογικό επιχείρημα (ενθύμημα) που ωστόσο δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί αλλά με την πιστική ισχύ του απευθύνεται στο συναίσθημα των ακροατών του.
- 3. Ο έλεγχος σύμφωνα με τις καταγραφές που υπάρχουν στο σανίδιο με τα ονόματα όσων είχαν υπηρετήσει ως ιππείς για τους Τριάκοντα Τυράννους δεν είναι αξιόπιστος. Εκεί έγιναν αυθαίρετες προσθήκες και παραποιήσεις. Αντίθετα αναμφίβολα έγκυροι είναι οι κατάλογοι που υπέβαλαν οι φύλαρχοι στη Βουλή. Μονο αυτοί ήταν αξιόπιστοι γιατί βάσει αυτών έπρεπε να επιστραφεί στο δημόσιο το επίδομα των ιππέων.
- 4. Κι αν ακόμη είχε υπηρετήσει ως ιππέας είναι βέβαιο ότι δεν έβλαψε κανέναν. Άλλωστε πολλοί, από όσους είχαν υπηρετήσει, κατείχαν πλέον δημόσια αξιώματα.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΗΘΗ (ΗΘΟΠΟΪΑ)

- **Ήθος Μαντίθεου** : ο ίδιος αλλά και ο αδελφός του παρουσιάζονται λογικοί και σώφρονες. Επίσης φαίνονται να είναι άκακοι αφού δεν είχαν βλάψει κανέναν. Ο Μαντίθεος βρίσκει την ευκαιρία να προβάλλει τα δημοκρατικά του φρονήματα. Είναι ενάρετος και έντιμος πολίτης αφού ποτέ του δεν έβλαψε κανέναν συμπολίτη του. Ήταν ένας πολίτης με μετρημένη και κόσμια συμπεριφορά. Είναι εύστοχος, εύστροφος και οξυδερκής, γεγονός που φαίνεται από τον τρόπο που μεταχειρίζεται τα εναντίον του στοιχεία. Δείχνει σιγουριά και αυτοπεποίθηση προβάλλοντας τα στοιχεία που συνηγορούν στην αθωότητά του και την ηθική, καλοπροαίρετη και άμεμπτη συμπεριφορά του. Επίσης επιδοκιμάζει τους δημοκρατικούς θεσμούς και προβάλλει την ειλικρίνειά του αφού λέει ότι αν ήταν ιππέας θα το παραδεχόταν.
- **Ηθος κατηγορών** : ο Μαντίθεος επιχειρεί έμμεσα να αποδείξει ότι οι κατηγοροί του είναι ψεύτες, συκοφάντες, αναξιόπιστοι, κακόβουλοι και αφερέγγυοι. Επιπλέον είναι επιπόλαιοι, αφελείς και ανόητοι αφού βασίζουν την κατηγορία τους σε ένα σαθρό αποδεικτικό στοιχείο.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΠΑΘΗ (ΠΑΘΟΠΟΪΑ)

- Είναι έντονη η προσπάθεια από τον ομιλητή να νιώσουν οι βουλευτές αντιπάθεια προς τους κατηγορούς του και εύνοια προς το πρόσωπό του. Επιδιώκει να τους συγκινήσει και να δημιουργήσει αισθήματα συμπάθειας και εκτίμησης προς τον ίδιο.

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- οὔτε ... οὔτε : επανάληψη
- τοὺς ἀπὸ Φυλῆς : βραχυλογία

- τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον : ἀντίθεση
- καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι : πολυσύνδετο
- πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἰπεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσὶν : ἀντίθεση
- ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος : ἔλξη ἀντὶ τοῦ ἐκεῖνο δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος
- ἐμὲ : ἔμφαση
- οὗτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκους οὔτε κατάστασιν καταβαλόντα. : επανάληψη
- τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς : ἀντίθεση
- ἐκεῖνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις : ἀντίθεση
- ἐκ μὲν γὰρ τούτων ῥάδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἰπεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν : ἀντίθεση
- ἦν ἔξαρκος : περίφραση
- οὐδεὶς τῶν πολιτῶν : υπερβατό
- κακῶς πέπονθε : περίφραση
- πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἰπευσάντων βουλευόντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγούς καὶ ἰπάρχους χειροτονημένους : επανάληψη
- ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογία : περίφραση

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ἑλλήσποντος : Ἑλλης + πόντος, **συμφορά** : συμφέρω, **διαιτάω – ὦ** : δίαιτα, **καθαιροῦμαι** : κατά + αἰροῦμαι, **ἐπιδημῶ** : ἐπίδημος, **μεθίσταμαι** : μετά + ἵσταμαι, **πολιτεία** : πολιτεύω, **κατέρχομαι** : κατά + ἔρχομαι, **ἀποδημέω – ὦ** : ἀπόδημος, **ἐξαμαρτάνω** : ἐκ + ἀμαρτάνω, **μεταδίδωμι** : μετά + δίδωμι, **ἀτιμάζω** : ἀ στερητικό + τιμῶ, **συγκαταλύω** : συν + κατά + λύω, **σανίδιον** : υποκοριστικό του σανίς, **ἰπεύω** : ἰπεύς, **εὐηθες** : εὐ + ἦθος, **ὁμολογέω – ὦ** : ὁμολογός, **ἔνειμι** : ἐν + εἰμί, **ἐγγράφομαι** : ἐν + γράφομαι, **ἔλεγχος** : ἐλέγχω, **ψηφίζω** : ψήφος, **φύλαρχος** : φυλή + ἄρχω, **ἀποφέρω** : ἀπό + φέρω, **κατάστασις** : καθίσταμαι, **ἀναπράττω** : ἀνά + πράττω, **ἀποδείκνυμι** : ἀπό + δείκνυμι, **σύνδικος** : συν + δίκη, **καταβάλλω** : κατά + βάλλω, **ἀναγκαῖος** : ἀνάγκη, **ζημιόω – ὦ** : ζημιά, **γράμμα** : γράφω, **ἐξαλείφομαι** : ἐκ + ἀλείφομαι, **ἔξαρκος** : ἔξαρκος, **δεινός** : δέος, **ἀξιώω – ὦ** : ἀξίος, **πολίτης** : πόλις, **κακῶς** : κακός, **δοκιμάζω** : δόκιμος, **γνώμη** : ἀπό το γνῶναι του ρήματος γινώσκω, **στρατηγός** : στρατός + ἄγω, **ἰπάρχος** : ἵππος + ἄρχω, **χειροτονέω – ὦ** : χειρότονος < χεῖρ + τείνω, **ἀπολογία** : ἀπολογοῦμαι, **περιφανῶς** : περιφανής : **τολμῶ** : τόλμη, **καταψεύδομαι** : κατά + ψεύδομαι, **ἀναβαίνω** : ἀνά + βαίνω.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 9-13

ΚΕΙΜΕΝΟ

[9] Περί μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. Δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου. Ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

[10] Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν, οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπίδους τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρω, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην ὥστ' ἐκείνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῶων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.

[11] καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διώκηκα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι μέγιστον ἠγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικειᾶς, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντα αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. Καίτοι δηλὸν ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ.

[12] ἔτι δ', ὦ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξαι περὶ ἐμοῦ δύναίτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγεννημένην· καίτοι ἐτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιούτους ἀγῶνας καθεστηκότας. Πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει.

[13] πρῶτον μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς [τοὺς] Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὀρθοβούλου κατειλεγμένος ἵππεύειν, ἐπειδὴ πάντα ἐώρων τοῖς μὲν ἵππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον ἠγουμένους, ἐτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὀρθοβούλῳ ἐξαλείψαι με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἠγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευάσαντα στρατεύεσθαι. Καί μοι ἀνάβηθι, Ὀρθόβουλε.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ 9-13

9. Σχετικά, λοιπόν, με την κατηγορία αυτή δε γνωρίζω γιατί πρέπει να λέω περισσότερα· μου φαίνεται όμως, κύριοι βουλευτές, ότι στους άλλους δικαστικούς αγώνες αρμόζει να απολογείται κάποιος για αυτές μόνο τις κατηγορίες (που του αποδίδονται), στις δοκιμασίες όμως (μου φαίνεται ότι) είναι δίκαιο να λογοδοτεί για όλη τη ζωή του. Σας παρακαλώ λοιπόν να με ακούσετε ευνοϊκά. Και θα απολογηθώ όσο το δυνατόν πιο σύντομα.

10. Εγώ δηλαδή πρώτα αν και δε μου απέμεινε μεγάλη περιουσία εξαιτίας των συμφορών και του πατέρα μου και της πόλης, πάντρεψα δύο αδελφές αφού έδωσα στην καθεμιά ως προίκα τριάντα μνες και μοίρασα (την περιουσία) με τον αδελφό μου έτσι ώστε να ομολογήσει εκείνος ότι έχει περισσότερα από εμένα από την πατρική περιουσία, και σε σχέση με όλους γενικά τους άλλους έτσι έχω ζήσει, ώστε καμία αφορμή παραπόνου να μη δώσω, ποτέ ως τώρα, ούτε σε έναν (από τους συμπολίτες μου).

11. Και την ιδιωτική μου ζωή έτσι έχω διευθετήσει· σχετικά όμως με το δημόσιο βίο, θεωρώ ότι είναι για μένα πολύ μεγάλη απόδειξη της δίκης μου κοσμιότητας, ότι όσοι από τους νεώτερους τυχαίνει να χάνουν τον καιρό τους στα ζάρια ή στα ποτά ή σε τέτοιες ακολασίες, θα δείτε όλους αυτούς να είναι αντίπαλοι μου και να πλάθουν μύθους πάρα πολλούς για μένα και να λένε πάρα πολλά ψέματα. Και

όμως είναι φανερό ότι, αν επιθυμούσαμε τα ίδια πράγματα, δε θα είχαν για μένα τέτοια γνώμη.

12. Και επιπλέον, βουλευτές, κανείς δε θα μπορούσε να αποδείξει ότι έχει γίνει για μένα (εναντίον μου) ούτε αισχρή ιδιωτική δίκη ούτε έγγραφη καταγγελία για δημόσιο αδίκημα ούτε μήνυση για δημόσιο αδίκημα· και όμως βλέπετε ότι άλλοι έχουν εμπλακεί πολλές φορές σε τέτοιους δικαστικούς αγώνες. Σχετικά λοιπόν με τις εκστρατείες και τους κινδύνους απέναντι στους εχθρούς, εξετάστε κατά ποιο τρόπο (με πόση προθυμία) εκτελώ τις υποχρεώσεις μου προς την πόλη.

13. Πρώτα δηλαδή, όταν συνάψατε τη συμμαχία με τους Βοιωτούς και έπρεπε να τους βοηθήσετε στην Αλίαρτο, αν και είχα γραφτεί στον κατάλογο από τον Ορθόβουλο να υπηρετώ στους ιππείς, επειδή έβλεπα ότι για τους ιππείς όλοι νόμιζαν ότι έπρεπε να υπάρχει ασφάλεια, ενώ αντίθετα (επειδή έβλεπα) ότι για τους οπλίτες θεωρούσαν ότι θα μπορούσε να υπάρξει κίνδυνος, παρ' ότι άλλοι κατατάχθηκαν στο ιππικό χωρίς να υποβληθούν σε δοκιμασία, κατά παράβαση του νόμου, εγώ, αφού παρουσιάστηκα στον Ορθόβουλο, του είπα να με διαγράψει από τον κατάλογο (των ιπέων), επειδή νόμιζα ότι είναι αισχρό να εκστρατεύω, αφού προσφέρω στον εαυτό μου ασφάλεια, ενώ το πλήθος επρόκειτο να κινδυνεύει. Ανέβα, λοιπόν, για μένα στο βήμα, Ορθόβουλε.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

- 9-10 Η ένατη παράγραφος έχει ρόλο μεταβατικό καθώς σε αυτήν ενημερώνονται οι ακροατές ότι θα ακολουθήσει η έκθεση των υπόλοιπων τομέων της ζωής του Μαντίθεου καθώς η συγκεκριμένη δίκη είναι δίκη δοκιμασίας και είναι απαραίτητη προϋπόθεση να γίνει αυτό. Ξεκινά λοιπόν με την αναφορά στην προσωπική του ζωή και στο πόσο έντιμος και γενναϊόδωρος φάνηκε ο Μαντίθεος απέναντι στα αδέρφια του.
- 11-13 Ο Μαντίθεος είναι ηθικά ανώτερος συγκριτικά με τις ευτελείς ασχολίες των κατηγορών του. Για το λόγο αυτό οι αντίπαλοί του τρέφουν μεγάλη αντιπάθεια για τον Μαντίθεο και διαδίδουν διάφορες συκοφαντίες εναντίον του. Ωστόσο όμως ο Μαντίθεος είναι ένα άτομο ιδιαίτερα φιλήσυχο καθώς δεν έχει εμπλακεί ποτέ μέχρι τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή ούτε σε ιδιωτική ούτε σε δημόσια δίκη. Στην Αλίαρτο μάλιστα ζήτησε οικιοθελώς να πολεμήσει με τους οπλίτες παρόλο που ήταν ενταγμένος στο σώμα των ιπέων, οι οποίοι ήταν πιο προστατευμένοι την ώρα της μάχης συγκριτικά με τους οπλίτες.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

§§ 9

- Περί αυτής της αιτίας : η λέξη αιτία εδώ έχει τη σημασία της κατηγορίας. Δεν θεωρείται απαραίτητο να μιλήσει περισσότερο για την κατηγορία καθώς όλοι οι ακροατές την γνωρίζουν. Άλλωστε πλέον τον ενδιαφέρει να μιλήσει για την ζωή του ώστε να αποδείξει το αβάσιμο αυτής. Κάνοντας λοιπόν μια σύντομη αναφορά δείχνει ότι η κατηγορία είναι ανάξια λόγου και μειώνει έτσι την αξιοπιστία της.
- δεῖ : διαφέρει σημασιολογικά από το χρή. Το πρώτο δηλώνει ανάγκη που προέρχεται από υλικά αίτια ενώ το δεύτερο δηλώνει ανάγκη που προέρχεται από ηθικά αίτια.
- Ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι : πρόκειται για τους άλλους δικαστικούς αγώνες εκτός από τη δοκιμασία.
- Ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι : σε σύγκριση με τους άλλους δικαστικούς αγώνες που ο κατηγορούμενος απολογείται μόνο για όσα περιλαμβάνονται στο κατηγορητήριο εναντίον του, στις δοκιμασίες οι δοκιμαζόμενοι απολογούνται για όλη τους τη ζωή και ελέγχεται γενικότερα η προσωπικότητά τους. Η δοκιμασία λοιπόν, είναι μια περισσότερο λεπτομερής και χρονοβόρα διαδικασία από τις άλλες δίκες και έχει ως κύριο σκοπό να διαπιστωθεί αν ο δοκιμαζόμενος είναι άξιος να αναλάβει το λειτούργημα στο οποίο έχει αναδειχθεί. Η διαδικασία της δοκιμασίας περιλαμβάνει τα εξής στάδια :
 - α) υποβολή ερωτήσεων για την καταγωγή του και για το αν είναι γνήσιος Αθηναίος πολίτης.
 - β) έλεγχος για το αν σέβεται τους γονείς του και αν αποδίδει σ' αυτούς τις καθιερωμένες τιμές.
 - γ) εξέταση για το αν έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές, φορολογικές και λατρευτικές του

υποχρεώσεις. Σ' αυτό το σημείο ζητούσαν την επιβεβαίωση μαρτύρων.

δ) αντίκρουση με επιχειρήματα και ανασκευή των κατηγοριών.

ε) απόφαση των βουλευτών για την επικύρωση ή την απόρριψη της βουλευτικής εκλογής.

- Δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι μου : Ο Μαντίθεος παρακαλεί να τον ακούσουν ευνοϊκά. Η παράκληση αυτή έρχεται ως λογικό συμπέρασμα από την σκέψη του στην προηγούμενη ημιπερίοδο λόγου.
- Ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων : ο Μαντίθεος επιδιώκει να κερδίσει την εὖνοια των βουλευτῶν τονίζοντας ότι με τον λόγο του δε σκοπεύει να τους κουράσει. Θα φροντίσει λοιπόν να είναι συντομότερος. Η συντομία άλλωστε ήταν μια από τις αρετές του ρητορικού λόγου. Εξάλλου και η κλεψύδρα που λειτουργούσε ως όργανο μέτρησης του χρόνου στις δίκες περιόριζε σημαντικά την εκτενή αναφορά σε όλα τα στοιχεία της υπόθεσης.

§§ 10

- διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως : ο μακροχρόνιος πελοποννησιακός πόλεμος προκάλεσε πολλά προβλήματα στις εμπορικές επιχειρήσεις του πατέρα του Μαντίθεου και έτσι αναγκάστηκε να στείλει τα παιδιά του στον Σάτυρο. Όσον αφορά την πόλη ο Μαντίθεος εννοεί την πανωλεθρία που υπέστησαν οι Αθηναίοι στους Αιγός ποταμούς αλλά και τη γενικότερη κατάσταση της εποχής αυτής.
- Δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρᾳ : η προίκα ήταν συνήθης στην αρχαία Αθήνα. Σπάνια γινόταν γάμος χωρίς προίκα. Ο Μαντίθεος ως μεγαλύτερος αδελφός ήταν υποχρεωμένος να προικίσει τις αδελφές του μετά το θάνατο του πατέρα τους. Αν και έδωσε μία συνηθισμένη προίκα για την εποχή, ήταν αρκετά γενναϊόδωρος αν σκεφτούμε την κακή οικονομική κατάσταση της οικογένειας.
- τριάκοντα μνᾶς : μια συνηθισμένη προίκα της εποχής ανερχόταν στο ποσό των 30-40 μνων. Κάθε μνα ισοδυναμούσε με 100 αττικές δραχμές. Εξήντα μνες ή 6000 αττικές δραχμές ήταν ένα τάλαντο.
- Πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην ὥστ' ἐκεῖνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῶων : οι κληρονόμοι της πατρικής περιουσίας τη μοιράζονταν εξίσου. Ωστόσο όμως ο Μαντίθεος παραχώρησε στον αδελφό του μεγαλύτερο μερίδιο. Το γεγονός αυτό είναι δείγμα αδελφικής αγάπης και αφιλοκέρδειας.
- Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲ πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι : ο Μαντίθεος διαβεβαιώνει ότι υπήρξε συνετός όχι μόνο προς την οικογένειά του αλλά και προς όλους τους συμπολίτες του. Αυτό φαίνεται από το ότι ποτέ δεν κατηγορήθηκε από κανέναν αλλά ούτε και κατηγορήσε κάποιον. Προβάλλει λοιπόν τον εαυτό του ως έναν φιλήσυχο πολίτη ο οποίος διατηρεί άριστες σχέσεις με τους συμπολίτες του.

§§ 11

- Τεκμήριον : απόδειξη από τη λογική των πραγμάτων.
- Μαρτύριον : απόδειξη από την κατάθεση μάρτυρα
- σημείον : απόδειξη από αυτά που υποπίπτουν στις αισθήσεις μας.
- Περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας : πολλοί την εποχή εκείνη σύχναζαν στα κυβευτήρια και στα καπηλειά. Στα μέρη αυτά σύχναζαν κοινές γυναίκες και θεωρούνταν τόποι διαφθοράς. Αντίθετα η ηθικότητα και η αξιοπρεπής συμπεριφορά του Μαντίθεου αποτελούσαν εγγύηση για το βουλευτικό αξίωμα και τη σωστή διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων. Εκθέτοντας λοιπόν τη συμπεριφορά του ως πολίτη θέλει να επιβεβαιώσει τους ακροατές του ότι ζει μια έντιμη και φιλήσυχη ζωή και απέχει από διενέξεις. Επίσης όσον αφορά τη συμμετοχή του στις εκστρατείες της πόλης δηλώνει ότι πάντα συμμετείχε σ' αυτές με προθυμία και έκανε ότι περνούσε από το χέρι του για να υπερασπιστεί την πόλη του.
- Τῶν νεωτέρων ὅσοι : η αρνητική άποψη για τον Μαντίθεο δε βρίσκει σύμφωνους όλους τους συμπολίτες του αλλά μόνο μια ομάδα νεότερων Αθηναίων, οι οποίοι είναι αφερέγγυοι καθώς ο

τρόπος ζωής τους δεν είναι ηθικός. Το γεγονός αυτό αποδυναμώνει την κατηγορία εναντίον του Μαντίθεου και επιδιώκει να δημιουργήσει μια κακή εικόνα των κατηγορών του και να μειώσει την αξία της κατηγορίας.

- **ἐπιεικείας** : η επιείκεια για τον Αθηναίο πολίτη εμπεριέχει τη μετριοπάθεια, τη σύνεση και τη σφροσύνη. Με αυτόν τον όρο ο Μαντίθεος επιδιώκει να κερδίσει την εύνοια των ακροατών του. Με τον ίδιο τρόπο όμως που ο Μαντίθεος έζησε τη μέχρι τώρα ιδιωτική του ζωή επισημαίνει ότι έζησε και τη δημόσια και επομένως είναι άξιος για την ανάληψη ενός δημόσιου αξιώματος.
- **Λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους** : όλοι όσοι συχνάζουν στα κυβερτήρια και στα καπηλειά κατασκευάζουν ψεύτικες ιστορίες με τις οποίες συκοφαντούν και διαβάλλουν έντιμους πολίτες. Ο Μαντίθεος ισχυρίζεται αυτά για να αποδείξει για ακόμα μία φορά ότι οι κατήγοροι του ήταν άνθρωποι ευτελείς και ανήθικοι.
- **Εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ** : ο Μαντίθεος ισχυρίζεται ότι οι συκοφάντες του προέρχονται από αυτούς που χάνουν τον καιρό τους στα κυβερτήρια και στα καπηλειά και επομένως είναι αναξιόπιστοι. Φθονούν το Μαντίθεο για τον ακέραιο και αδαμάντινο χαρακτήρα του και γι' αυτό τον κατηγορούν. Δεν έχουν τις ίδιες αξίες ως άνθρωποι και γι' αυτό είναι εχθρικοί απεναντί του. Πρόκειται για ένα λογικό επιχείρημα που αποσκοπεί στο να αναδείξει για μια ακόμα φορά το άμεμπτο ήθος του Μαντίθεου και την ακεραιότητα του χαρακτήρα του ενώ αντίθετα θέλει να πλήξει το ήθος των κατηγορών του.

§§ 12

- **ἔτι** : με το επίρρημα αυτό ο Μαντίθεος επισημαίνει ότι θα διατυπώσει ένα ακόμα επιχείρημα που σχετίζεται με τη δικαστική ζωή.
- **Δίκην** : ιδιωτική δίκη. Ο κατήγορος έπρεπε να είναι ελεύθερος, ενήλικας και με πλήρη πολιτικά δικαιώματα.
- **Γραφήν** : δημόσια δίκη μετά από έγγραφη καταγγελία. Αφορούσαν αδικήματα που έθιγαν το σύνολο των πολιτών , π.χ. Κατάχρηση δημοσίου χρήματος.
- **Εισαγγελία** : δημόσια κατηγορία που κατετίθετο στη βουλή για δημόσιο αδίκημα , π.χ. Προδοσία, συνωμοσία.
- **Οὐδεις ἂν ἀποδείξαι περὶ ἐμοῦ δύναίτο οὔτε δίκην αἰσχροῦν οὔτε γραφήν οὔτε εισαγγελίαν γεγεννημένην** : ο Μαντίθεος ποτέ δεν παρουσιάστηκε σε δίκη. Χρησιμοποιεί αυτό το ηθικό επιχείρημα προσπαθώντας να συγκινήσει, καθώς οι Αθηναίοι δε συμπαθούσαν καθόλου τους φιλόδικους. Έχει επιδείξει λοιπόν στον δημόσιο βίο του μια φιλήσυχη και έντιμη στάση . Έχει έναν υποδειγματικό χαρακτήρα και μια αντιστοιχη συμπεριφορά στη δημόσια ζωή. Ποτέ δεν έχει εμπλακεί σε δικαστικό αγώνα, γεγονός που δείχνει ότι ήταν αξιέπαινος καθώς δεν παρασυρόταν από τη δικομανία των Αθηναίων της εποχής. Άλλωστε η κοινή γνώμη των Αθηναίων δεν είχε σε υπόληψη τους φιλόδικους τους οποίους μάλιστα θεωρούσε αναξιόπιστους και συκοφάντες που αρέσκονταν να κάνουν κατάχρηση των δημοκρατικών θεσμών διαβάλλοντας φιλήσυχους πολίτες και οδηγώντας τους στα δικαστήρια με ψευδείς κατηγορίες. Έτσι διαταρασσόταν η ομαλότητα της Αθηναϊκής κοινωνίας με τις διάφορες διενέξεις μεταξύ των πολιτών και διαμορφωνόταν ένα κλίμα ανασφάλειας και καχυποψίας.
- **Πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει** : Αφού προηγουμένως ο Μαντίθεος παρουσίασε τον εαυτό του ως πολίτη τώρα μεταβαίνει στην έκθεση της στρατιωτικής του ζωής. Ενώ λοιπόν ο Μαντίθεος ως πολίτης ήταν φιλήσυχος , ως στρατιώτης ήταν πάρα πολύ δραστήριος και δε δίσταζε να ριχτεί στο κίνδυνο με ιδιαίτερη αυτοθυσία. Ο Μαντίθεος δίνει ιδιαίτερη σημασία στη στρατιωτική του ζωή. Το γεγονός ότι υπηρέτησε την πόλη του με πολύ θάρρος και αυταπάρνηση αποτελεί την ισχυρότερη απόδειξη της φιλοπατρίας του και αποδεικνύει ότι είναι κατάλληλο πρόσωπο για το βουλευτικό αξίωμα. Άλλωστε και η νοοτροπία στην αρχαία Ελλάδα ήταν να δίνουν ιδιαίτερη αξία στη στρατιωτική ζωή και ήταν πολύ σημαντικό να πολεμά κάποιος για την πατρίδα του. Το επιχείρημα αυτό ήταν ηθικό και εύστοχο αφού βασίζεται σε πραγματικά

γεγονότα και δημιουργεί μια ευνοϊκή εικόνα για το Μαντίθεο.

§§ 13

- Ότε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς [τοὺς] Βοιωτοὺς : αναφέρεται στη συμμαχία του 395π.Χ. για την κοινή αντιμετώπιση των Λακεδαιμονίων. Στη συμμαχία αυτή συμμετείχαν η Θήβα, το Άργος, η Κόρινθος και η Αθήνα.
- Εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν : στη μάχη αυτή νίκησαν οι Αλιάρτιοι και οι Θηβαίοι. Ο αρχηγός των Σπαρτιατών Λύσανδρος σκοτώθηκε.
- Ὑπὸ Ὁρθοβούλου : ήταν φύλαρχος της Ακαμαντίδας φυλής στην οποία ανήκε ο Μαντίθεος και κρατούσε τον κατάλογο των ιππέων. Στον κατάλογο αυτό συμπεριλαμβανόταν και το όνομα του Μαντίθεου. Η νόμιμη κατάταξη στο ιππικό ήταν θετικό γεγονός για τον δοκιμαζόμενο. Τονίζεται ωστόσο από τον ίδιο ότι ζήτησε οικειοθελώς τη διαγραφή του από τον κατάλογο των ιππέων και την ένταξή του στους οπλίτες. Με αυτή την αναφορά προσπαθεί να κερδίσει την εύνοια των ακροατών του αφού δηλώνει ότι δε δίστασε να εκτεθεί σε κίνδυνο για να υπερασπιστεί τα συμφέροντα της πόλης του. Είναι λοιπόν ένας ιδιαίτερα γενναίος πολεμιστής με αλτρουιστική συμπεριφορά και πιστεύει στην αρχή της ισότητας άρα αξίζει να επιλεγεί για το βουλευτικό αξίωμα.
- Τοῖς μὲν ἰππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον ἡγουμένους : οι ιππείς δε διέτρεχαν ιδιαίτερο κίνδυνο γιατί το ιππικό των Λακεδαιμονίων ήταν αδύναμο και συνήθως οι οπλίτες έρχονταν πρώτοι στη μάχη. Αυτοί πολεμούσαν σε σχηματισμό φάλαγγας. Προέρχονταν από τα μεσαία κοινωνικά στρώματα και δεν ήταν επαγγελματίες αλλά ελεύθεροι Αθηναίοι πολίτες που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στην Αθήνα όταν παρουσιαζόταν ανάγκη.
- Ἐτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκίμαστων παρὰ τὸν νόμον : οι ιππείς δοκιμάζονταν για τις ικανότητές τους. Αν κάποιος δεν είχε δοκιμαστεί δεν είχε το δικαίωμα να συμμετέχει στις τάξεις των ιππέων. Στους αδοκίμαστους επιβάλλονταν αυστηρότατες ποινές. Με την εναντιωματική μετοχή παρουσιάζεται η συμπεριφορά των άλλων Αθηναίων οι οποίοι επιδίωκαν να πολεμήσουν με το ιππικό για να είναι προστατευμένοι.
- Ἐφην τῷ Ὁρθοβούλῳ ἐξαλεῖψαί με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἡγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευάσαντα στρατεύεσθαι : πολλοί βλέποντας ότι το ιππικό ήταν πιο ασφαλές αν και ανήκαν στο πεζικό ζητούσαν να καταταγούν στο ιππικό. Αντίθετα ο Μαντίθεος επειδή δεν ήθελε να έχει ο ίδιος φροντίσει για την ασφάλεια του όταν το πλήθος κινδύνευε ζήτησε από τον Ορθόβουλο να τον κατατάξει στο πεζικό παρόλο που ήταν εγγεγραμμένος στους ιππείς. Έτσι προβάλλεται ο ηρωισμός του Μαντίθεου αλλά και η τιμιότητά του. Είναι ένας άνθρωπος που υπακούει στους άγραφους και ηθικούς κανόνες. Είναι άξιος πολίτης που υπηρετεί τις αρχές της ισότητας και της δημοκρατίας και δείχνει ιδιαίτερη αλληλεγγύη προς τους συστρατιώτες – συμπολίτες του.
- Καί μοι ἀνάβηθι, Ὁρθόβουλε : προκειμένου να ενισχύσει την αξιοπιστία των επιχειρημάτων του ο Μαντίθεος παράλληλα με τις έντεχνες πίστεις παραθέτει και άτεχνες. Καλεί λοιπόν στο βήμα το Ορθόβουλο να επιβεβαιώσει τα λεγόμενά του.

ΕΝΤΕΧΝΕΣ ΠΙΣΤΕΙΣ

Ο Μαντίθεος παρουσιάζει την επιχειρηματολογία του :

1. Στις δοκιμασίες οφείλουμε να λογοδοτούμε για όλη τη ζωή μας. Πρέπει λοιπόν το ακροατήριο να ακούσει με ευνοϊκή διάθεση στην απολογία αυτή.
2. Στην ιδιωτική ζωή ο Μαντίθεος έχει κάνει το καθήκον του. Πάντρεψε τις δύο αδελφές του αφού πρώτα τις προίκισε όπως όφειλε. Μοίρασε όχι απλά δίκαια την περιουσία με τον αδελφό του αλλά του έδωσε περισσότερα. Ποτέ δεν κατηγορήσε ούτε κατηγορήθηκε από κανέναν.
3. Στην δημόσια ζωή : όσοι συχνάζουν σε κακόφημους χώρους αντιπαθούν τον Μαντίθεο και τον συκοφαντούν επειδή τον φθονούν για τον αδαμάντινο χαρακτήρα του. Αυτό αποδεικνύει το ήθος και την ευπρέπιά του. (πρόκειται για ηθικο-ψυχολογικό επιχείρημα προκειμένου να κερδίσει

την εύνοια των βουλευτών.)

4. Δεν μπορεί να τον κατηγορήσει κανείς ως φιλόδοξο αφού ποτέ δεν παρουσιάστηκε σε δικαστήριο ούτε ως κατηγορός ούτε ως κατηγορούμενος.

5. Στις εκστρατείες εκτέλεσε πάντα το καθήκον του ως σωστός στρατιώτης. Συγκεκριμένα αναφέρει την μάχη στην Αλίαρτο όπου πολέμησε ως οπλίτης αν και είχε καταγραφεί στον κατάλογο των ιππέων οι οποίοι διέτρεχαν μικρότερο κίνδυνο για τη ζωή τους στην μάχη. (ηθικό επιχείρημα)

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΗΘΗ – ΗΘΟΠΟΪΑ

- **Ἡθος Μαντίθεου** : ο Μαντίθεος προσπαθεί να παρουσιάσει τον εαυτό του ως υποδειγματικό άνθρωπο αλλά και πολίτη. Υπήρξε άνογος στην ιδιωτική του ζωή. Έζησε ανεπίληπτα στη δημόσια ζωή και πάντα έδειχνε υπερβάλλοντα ζήλο στις στρατιωτικές του υποχρεώσεις. Ήταν ένας στοργικός και προστατευτικός αδελφός και εκπλήρωσε επάξια την ηθική υποχρέωσή του προς τα αδέρφια του αποδεικνύοντας ότι είναι υπεύθυνος και συνεπής. Παραχωρώντας το μεγαλύτερο μερίδιο της πατρικής περιουσίας στον αδελφό του καταδεικνύει την εντιμότητά του, την ανιδιοτέλεια και την γενναιοδωρία του. Άνθρωπος λοιπόν ιδιαίτερα στοργικός και φιλάδελφος προς τα αδέρφια του ενώ είναι φιλήσυχος και ενάρετος προς τους συμπολίτες του. Είναι νομοταγής με υποδειγματική κοινωνική συμπεριφορά και έχει αρμονικές σχέσεις με τους άλλους πολίτες. Είναι αλτρουιστής και πατριώτης. Διακατέχεται από αίσθημα αυτοθυσίας επιδεικνύοντας θάρρος και γενναιότητα. Δεν επιδίωξε την ασφάλειά του αλλά έχοντας κοινωνική συνείδηση και αίσθημα δικαιοσύνης προσέφερε τον εαυτό του οικειοθελώς για χάρη της πατρίδας του.
- **Ἡθος κατηγορών** : πρόκειται για ανθρώπους κατώτερης στάθμης. Είναι άνθρωποι που σπαταλούν το χρόνο τους σε κακόφημους χώρους και διαβάλλουν καλούς και ευπόληπτους πολίτες, είναι συκοφάντες και αναξιόπιστοι. Πιθανόν θα είναι φιλόδοξοι όπως οι περισσότεροι, εκδικητικοί, ανήθικοι και ίσως παράνομοι.
- **Ἡθος βουλευτών** : οι βουλευτές είναι άνθρωποι που δείχνουν μεγάλο σεβασμό προς τους δημοκρατικούς θεσμούς, αφοσιωμένοι στην πατρίδα τους και επιδιώκουν την εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.
- **Ἡθος Αθηναίων** : κάποιοι Αθηναίοι είναι κατώτερου ήθους. Δεν διστάζουν μάλιστα να παραβούν τους νόμους, όπως να καταταγούν παράνομα στο ιππικό για να πολεμούν με μεγαλύτερη ασφάλεια. Σκιαγραφούνται λοιπόν ως δειλοί, φυγόπονοι, λιπόψυχοι, άδικοι και ιδιοτελείς. Ενδιαφέρονται μόνο για το προσωπικό τους συμφέρον και όχι για το κοινό συμφέρον ή αυτό της Αθήνας.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΠΑΘΗ – ΠΑΘΟΠΟΪΑ

- Ο Μαντίθεος προσπαθεί να διεγείρει την αγανάκτηση, την οργή και την περιφρόνηση για τους κατηγορούς του. Επιχειρεί να κερδίσει την εύνοιά των ακροατών του, τονίζοντας ότι δεν θα τους κουράσει μακρηγορώντας, δημιουργώντας έτσι αισθήματα συμπάθειας στο πρόσωπό του. Προσπαθεί να τους συγκινήσει κάνοντας αναφορά στα δεινά του πελοποννησιακού πολέμου και να κερδίσει την εκτίμησή τους από τη γενναιόδωρη στάση του προς τα αδέρφια του. Μιλώντας για την κοινωνική του ζωή προσπαθεί να εγείρει αισθήματα οργής, αγανάκτησης και αντιπάθειας προς τους κατηγορούς του, οι οποίοι είναι αναξιόπιστοι, κακόβουλοι και αργόσχολοι. Εκτός λοιπόν από ένας φιλήσυχος και νομοταγής πολίτης που θα άξιζε την εύνοια των βουλευτών, αυτοί πρέπει να τον σεβαστούν και να εκτιμήσουν το ακέραιο του χαρακτήρα του. Ο Μαντίθεος διακατέχεται από ηρωισμό και ανιδιοτέλεια με αποτέλεσμα να προκαλεί τη συγκίνηση και τον θαυμασμό των βουλευτών.

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- Περὶ μὲν τοίνυν αὐτῆς τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν - καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτως διώκηκα : ανακεφαλαιώσεις

- λόγον διδόναι - ποιήσομαι τὴν ἀπολογίαν : περιφράσεις
- ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι - ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις : ἀντίθεση
- ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων : προδιόρθωση ἢ προθεραπεία
- Ἐγὼ : ἔμφαση και αντιδιαστολή
- οὐ πολλῆς : σχῆμα λιτότητας
- καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως : πολυσύνδετο
- ἐκεῖνον : ἔμφαση
- πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν : υπερβατό
- μηδέποτε – μηδέ – μηδέν : ἔμφαση και επανάληψη
- τὰ μὲ ἴδια – περὶ δὲ τῶν κοινῶν : ἀντίθεση
- περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας : πολυσύνδετο
- τὰς διατριβὰς ποιούμενοι : περίφραση
- λογοποιούντας καὶ ψευδομένους : συνωνυμία
- δίκην – γραφήν : ἀντίθεση
- οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφήν οὔτε εἰσαγγελίαν : επανάληψη του οὔτε και πολυσύνδετο
- πρῶτον μὲν – Μετὰ ταῦτα τοίνυν (15) : ἀντίθεση
- συμμαχίαν ἐποιήσασθε : περίφραση
- νομίζοντας - ἡγουμένους : συνωνυμία
- τοῖς μὲν ἵπεύουσιν - τοῖς δ' ὀπλίταις : ἀντίθεση
- ἐγὼ : ἔμφαση και αντιδιαστολή

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

κατηγορῶ : κατήγορος < κατά + ἄγορεύω, **προσῆκει** : πρὸς + ἦκει, **ἀπολογοῦμαι** : ἀπόλογος < ἀπό + λόγος, **εὐνοία** : εὖνοος < εὖ + νοῦς, **οὐσία**: εἰμί, **καταλείπομαι** : κατά + λείπομαι, **συμφορά** : συμφέρω, **ἐκδίδωμι** : ἐκ + δίδωμι, **ἐπιδίδωμι** : ἐπί + δίδωμι, **ὁμολογῶ** : ομόλογος < ὁμοῦ + λόγος, **πατρῶων** : πατήρ, **ἔγκλημα** : εγκαλῶ, **διοικῶ** : διά + οἰκῶ, **τεκμήριον**: τεκμαίρομαι, **ἐπιεικείας** : επιεικής, **πότος** : πίνω, **ἀκολασίας** : ἀκόλαστος, **διατριβή** : διατρίβω, **διάφορος** : διαφέρω, **λογοποιῶ** : λογοποιός < λόγος + ποιῶ, **ἐπιθυμῶ** : ἐπί + θυμός, **γνώμη** : ἀπό το γνῶναι του ρήματος γινώσκω, **ἀποδείκνυμι** : ἀπό + δείκνυμι, **γραφή** : γράφω, **εἰσαγγελίαν** : εἰσαγγέλω < εἰς + ἀγγέλλω, **πολλάκις** : πολύς, **καθίσταμαι**: κατά + ἵσταμαι, **στρατεία**: στρατεύω, **πολέμιος** : πόλεμος, **παρέχω**: παρά + ἔχω, **συμμαχία** : σύμμαχος < συν + μάχη, **βοηθῶ** : βοηθός, **καταλέγομαι** : κατά + λέγομαι, **ἵπεύω** : ἵπεύς, **ἀσφάλεια** : ἀσφαλής, **ὀπλίτης**: ὄπλον, **ἀναβαίνω** : ἀνά + βαίνω, **ἀδοκίμαστος** : ἀ στερητικό + δοκιμάζω, **νόμος** : νέμω, **προσέρχομαι** : πρὸς + ἔρχομαι, **ἐξαιείφω** : ἐκ + αλείφω, **κατάλογος** : καταλέγω, **αἰσchrός** : αἰσχος, **πλήθος** : πῖμπλημι, **ἄδεια**: ἀδεής, **στρατεύω** : στρατός.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 14 - 17

ΚΕΙΜΕΝΟ

[14] Συλληγόντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰδὼς αὐτῶν ἐνίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους, ἐφοδίων δὲ ἀποροῦντας, εἶπον ὅτι χρὴ τοὺς ἔχοντας παρέχειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα δυοῖν ἀνδροῖν τριάκοντα δραχμὰς ἑκατέρω, οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. Καὶ μοι ἀνάβητε.

[15] Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ᾧ βουλή, εἰς Κόρινθον ἐξόδου γενομένης καὶ πάντων προειδόντων ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, ἑτέρων ἀναδυομένων ἐγὼ διεπραξάμην ὥστε τῆς πρώτης τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις· καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας φυλῆς δυστυχησάσης, καὶ πλείστων ἐναποθανόντων ὕστερος ἀνεχώρησα τοῦ σεμνοῦ Στειριῶς τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος.

[16] καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατειλημμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ δύνασθαι παριέναι, Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντος ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρίσαι τάξεις αἴτινες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἀπάντων (εἰκότως, ᾧ βουλή· δεινὸν γὰρ ἦν ἀγαπητῶς ὀλίγω πρότερον σεσωσμένους ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἰέναι) προσελθὼν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον ἐκέλευον ἀκληρωτὴ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν.

[17] ὥστ' εἴ τινες ὑμῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως ἀξιοῦσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχοιεν· οὐ γὰρ μόνον τὰ προσταττόμενα ἐποίουν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἐτόλμων. Καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἡγούμενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον καθιστάμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζόμενος ἀπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. Καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

14. Όταν λοιπόν συγκεντρώθηκαν οι (συν)δημότες (μου) πριν από την εκστρατεία, επειδή ήξερα πως μερικοί από αυτούς ήταν έντιμοι πολίτες και πρόθυμοι αλλά ότι είχαν έλλειψη από τα αναγκαία μέσα (για τον οπλισμό και τη συντήρησή τους), πρότεινα ότι πρέπει οι εύποροι να δίνουν τα απαραίτητα μέσα στους άπορους. Και δεν έδινα αυτή τη συμβουλή μόνο στους άλλους αλλά και εγώ ο ίδιος έδωσα σε δύο άνδρες τριάντα δραχμές στον καθένα, όχι γιατί δήθεν είχα αποκτήσει πιο πολλά, αλλά για να γίνει αυτό παράδειγμα στους άλλους. Και παρακαλώ, ανεβείτε στο βήμα για μένα.

15. Μετά από αυτά λοιπόν, βουλευτές, όταν έγινε η εκστρατεία στην Κόρινθο και όταν όλοι γνώριζαν από πριν ότι θα χρειαστεί να διατρέξουμε κίνδυνο, ενώ άλλοι οπισθοχωρούσαν (προσπαθούσαν να αποφύγουν τη μάχη) εγώ κατόρθωσα ώστε να πολεμώ κατά των εχθρών παραταγμένος στην πρώτη γραμμή και μάλιστα, αν και ηττήθηκε η δική μας φυλή, και σκοτώθηκαν πάρα πολλοί, αποχώρησα από το πεδίο της μάχης αργότερα από τον αλαζόνα Στειριέα, που είχε κατηγορήσει για δειλία όλους τους ανθρώπους.

16. Και ύστερα από λίγες μέρες μετά απ' αυτά, όταν είχαν καταληφθεί οχυρές θέσεις στην Κόρινθο, ώστε να μην μπορούν οι εχθροί να περάσουν και όταν ο Αγησίλαος εισέβαλε στην Βοιωτία, (και) όταν αποφάσισαν οι άρχοντες να αποσπάσουν μερικά τμήματα του στρατού για να βοηθήσουν, αν και όλοι γενικά φοβούνταν (εύλογά, βουλευτές διότι ήταν φοβερό να βαδίσουν σε άλλο κίνδυνο, ενώ είχαν σωθεί λίγο πρωτύτερα και μετά βίας), εγώ, αφού παρουσιάστηκα, παρακαλούσα τον ταξίαρχο να στείλει το τάγμα μας χωρίς κλήρωση.

17. Επομένως αν μερικοί από εσάς εξοργίζονται εναντίον εκείνων που έχουν την αξίωση να

ασχολούνται με τα δημόσια πράγματα, αλλά δραπετεύουν από τους κινδύνους δε θα μπορούσαν δίκαια να έχουν αυτή τη γνώμη για μένα· διότι όχι μόνο εκτελούσα με προθυμία τις διαταγές, αλλά τολμούσα και να ρισκοκινδυνεύω (να εκτίθεμαι σε κινδύνους). Και έκανα αυτά όχι επειδή θεωρούσα ότι δεν είναι φοβερό (επικίνδυνο) να πολεμώ κατά των Λακεδαιμονίων αλλά για βρίσκω όλο το δίκιο μου θεωρούμενος από εσάς καλύτερος γι'αυτά, αν κάποτε εμπλεκόμουν σε δικαστικό αγώνα άδικα. Και ανεβείτε για χάρη μου στο βήμα ως μάρτυρες αυτών.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ 14 - 17

- **14.** Ο Μαντίθεος βοήθησε οικονομικά δύο άπορους συμπολίτες του για να συμμετέχουν στην εκστρατεία της Αλιάρτου, λειτουργώντας έτσι ως παράδειγμα για τους υπόλοιπους με ανιδιοτέλεια και φιλοπατρία.
- **15.** Ενώ στην εκστρατεία στην Κόρινθο αν και αρκετοί από τους συστρατιώτες του υποχωρούσαν ο ίδιος πολεμούσε ηρωικά στην πρώτη γραμμή.
- **16.** Ο Μαντίθεος ήταν ένας άνθρωπος δυναμικός. Δεν ένιωθε φόβο αλλά έβαζε πάνω από όλα τη σωτηρία της πατρίδας του. Γι' αυτό το λόγο ζήτησε να σταλεί το δικό του τάγμα στη Βοιωτία αν και μόλις είχε προηγηθεί μια σκληρή μάχη.
- **17.** Ο Μαντίθεος λοιπόν έχει αποδείξει ότι είναι άξιος να ασχοληθεί με τα κοινά γι' αυτό πρέπει οι βουλευτές να τον επιλέξουν για το βουλευτικό αξίωμα καθώς έχει αποδείξει με την συμπεριφορά του ότι ενδιαφέρεται για το κοινό καλό.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΕΝΤΕΧΝΕΣ ΠΙΣΤΕΙΣ

ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

§§ 14

- Ο Μαντίθεος ενίσχυσε οικονομικά δύο συμπολίτες του για να μπορέσουν να συμμετέχουν στις πολεμικές συγκρούσεις, γεγονός που δείχνει τη φιλοπατρία του, και αν και ο ίδιος δεν ήταν ιδιαίτερα εύπορος, αποδεικνύει για ακόμη μία φορά τον αλτρουισμό και τη γενναιοδωρία του. Η ανιδιοτελής πράξη του φανερώνει ότι ο Μαντίθεος ενδιαφέρεται για την πατρίδα του και θέλει να βοηθήσει με κάθε τρόπο όποιον θέλει να συνδράμει στη σωτηρία της.

Κάνοντας πράξη τη γενναιοδωρή κίνησή του θέλησε να αποτελέσει παράδειγμα και για τους υπόλοιπους και να τους παρακινήσει να τον μιμηθούν. Συντελεί με τον τρόπο και τη στάση του στην καλλιέργεια ενός κλίματος αλληλεγγύης και συνεργασίας μέσα στην κοινωνία προκειμένου να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για την Αθήνα.

Είναι ένα ηθικό αλλά και πραγματικό επιχείρημα το οποίο μπορεί να επιβεβαιωθεί και από τους συστρατιώτες του Μαντίθεου και αποδεικνύει ότι είναι ένας πολίτης που αγαπούσε πολύ την πατρίδα του και είχε πάντα ως γνώμονα το κοινό συμφέρον.

§§ 15

- Ο Μαντίθεος αναφέρεται στην εκστρατεία των Αθηναίων στην Κόρινθο μαζί με τους συμμάχους και στους κινδύνους στη μάχη που ήταν μεγάλοι. Οι μάχες στην Κόρινθο ήταν σφοδρές καθώς το πεζικό των Λακεδαιμονίων ήταν ικανότατο και αυτό έδινε πολλές πιθανότητες για νίκη στους Λακεδαιμόνιους. Στο σημείο αυτό προβάλλεται η γενναιότητα του Μαντίθεου που πολέμησε ατρόμητα στην πρώτη γραμμή ενώ άλλοι συμπολίτες του υποχωρούσαν από φόβο. Η τοποθέτηση του στρατιώτη άλλωστε στην πρώτη γραμμή αποτελούσε δόξα και τιμή γι' αυτόν.

Η μάχη που έγινε κοντά στη Νεμέα είχε αρνητικά αποτελέσματα για την φυλή του Μαντίθεου αλλά και για άλλες πέντε. Αν και η φυλή του ηττήθηκε ο Μαντίθεος συνέχισε να πολεμά με σθένος και δε δέιλιασε ούτε μια στιγμή. Έδειξε περίτρανα τον πατριωτισμό και την ανδρεία του και επομένως ανταποκρίνεται στο ιδεώδες της εποχής που πρότεινε να υπερασπίζεται κάποιος μέχρι θανάτου την πατρίδα του και να θεωρείται ύψιστη τιμή ο θάνατος την ώρα της μάχης.

Ο Μαντίθεος μάλιστα συγκρίνει τον εαυτό του με τον Θρασύβουλο ο οποίος ήταν ο

ηγέτης των δημοκρατικών κατά των Τριάκοντα Τυράννων και αποτελούσε ένα πρότυπο πολίτη αφού είχε πρωτοστατήσει στην αποκατάσταση της δημοκρατίας. Και ενώ λοιπόν θα περίμενε κάποιος ένας τέτοιος άνθρωπος να αποχωρήσει τελευταίος από τη μάχη, αντίθετα ο Μαντίθεος ήταν αυτός που έφυγε μετά τον Θρασύβουλο. Ειρωνεύεται μάλιστα τον Θρασύβουλο με τον χαρακτηρισμό “σεμνός” καυτηριάζοντας την αλαζονεία του και το γεγονός ότι κατηγορούσε τους στρατιώτες του για δειλία.

Το επιχείρημά του είναι πιστικό και βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα. Παρουσιάζει τον εαυτό του ως έναν ευσυνείδητο πολίτη που πολέμησε με πολύ θάρρος και αυταπάρνηση. Ισχυρότερο στοιχείο ωστόσο αποτελεί η αντίθεση στη συμπεριφορά του Μαντίθεου με τον στρατηγό Θρασύβουλο και τους άλλους συμπολεμιστές του καθώς αυτός δεν υποχωρούσε. Τα αναφερόμενα λοιπόν πιστοποιούν τον ηρωισμό και τη φιλοπατρία του.

§§ 16

Μετά τη νίκη των σπαρτιατών στον ποταμό Νεμέα, οι αντισπαρτιατικές δυνάμεις συνεχίζουν να κατέχουν καίρια σημεία στην Κόρινθο όπως ο Ισθμός. Έτσι οι σπαρτιατικές δυνάμεις δεν καταφέρνουν να ενωθούν και να αντιμετωπίσουν συνολικά τον αντισπαρτιατικό συνασπισμό. Ο βασιλιάς της Σπάρτης Αγησίλαος επέστρεψε στην Ελλάδα μετά από το πρόβλημα που προέκυψε με τον αντισπαρτιατικό συνασπισμό, όταν τον χρηματοδότησαν οι Πέρσες προκειμένου να αναγκαστεί να επιστρέψει στην Ελλάδα από την Μ.Ασία που βρισκόταν και αγωνιζόταν εναντίον των Περσών.

Οι ηγέτες των Αθηναϊκών δυνάμεων αποφάσισαν να στείλουν σε βοήθεια των Βοιωτών με κλήρωση κάποια τάγματα. Ωστόσο ο Μαντίθεος ζήτησε από τον ταξίαρχο της φυλής του να μην γίνει κλήρωση όπως προβλεπόταν αλλά να σταλεί εθελοντικά το δικό του τάγμα στη Βοιωτία. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει για ακόμη μια φορά την φιλοπατρία του και την διάθεση της αυτοθυσίας του. Ο Μαντίθεος αναδεικνύει το θάρρος του χωρίς να υποτιμά ή να μειώνει τους συμπολεμιστές του. Κατανοεί το φόβο που νιώθουν αφού έχει προηγηθεί μια μάχη με πολλούς νεκρούς ενώ παρά το θάρρος του δεν είναι αλαζόνας και υπερόπτης. Παρά το αίτημα του Μαντίθεου αυτό δεν ικανοποιήθηκε και στην κλήρωση που ακολούθησε η φυλή του δεν κληρώθηκε και γι' αυτό δεν έλαβε μέρος στη φονική μάχη της Κορώνειας.

Το επιχείρημά του εδώ είναι πραγματικό και ψυχολογικό. Βασίζεται για μια ακόμη φορά σε αληθινά και τετελεσμένα γεγονότα που μπορούν να επιβεβαιωθούν και έχει ηθική διάσταση καθώς λαμβάνει υπόψη την ψυχολογία των Αθηναίων στρατιωτών προβάλλοντας τα θετικά στοιχεία του χαρακτήρα του Μαντίθεου, την γενναιότητα δηλαδή και τον πατριωτισμό του.

§§ 17

Ο Μαντίθεος επισημαίνει ότι πολλοί απ' όσους έχουν αναλάβει δημόσια αξιώματα δεν είναι πρόθυμοι να υπερασπιστούν την πατρίδα τους όταν παραστεί ανάγκη αλλά προσπαθούν να αποφύγουν τον κίνδυνο. Ωστόσο η υποστήριξη της πατρίδας την κρίσιμη στιγμή μιας μάχης είναι ένδειξη φιλοπατρίας και αυτό αποτελεί στοιχείο απόδοσης τιμής με την ανάθεση δημόσιων αξιωμαίων. Ο Μαντίθεος τονίζει ότι ο ίδιος δεν είναι τέτοιος άνθρωπος αλλά αντίθετα ο ίδιος υπήρξε πολύ ενεργός και δραστήριος στη στρατιωτική του ζωή, αποδεικνύοντας την αγάπη του για την Αθήνα.

Δύο στοιχεία είναι αυτά που τον διαφοροποιούν από τους πολίτες που δεν έχουν αποδείξει έμπρακτα την φιλοπατρία τους και την καταλληλότητά τους για κάποιο δημόσιο αξίωμα, η εκτέλεση των διαταγών από τους ανωτέρους του με προθυμία και το θάρρος του αδιαφορώντας για τον κίνδυνο της μάχης.

Το θάρρος του δεν πηγάζει από την υποτίμηση του αντιπάλου του αλλά από την αγάπη του για την πατρίδα. Όπως και οι άλλοι έτσι κι αυτός ένιωθε φόβο ωστόσο αυτός δεν ήταν αρκετός για να τον αποτρέψει από την παρουσία του στη μάχη. Επειδή λοιπόν έχει προσφέρει πολλά στην πόλη δίκαια πρέπει οι βουλευτές να του αναγνωρίσουν το δικαίωμα της εκλογής του στο βουλευτικό αξίωμα. Μεγάλο κίνητρο για την συμπεριφορά του Μαντίθεου ήταν και η επιθυμία να δικαιωθεί σε περίπτωση πιθανής εμπλοκής σε δικαστικό αγώνα. Ίσως φαίνεται ιδιοτελές ωστόσο η κατάσταση στην Αθήνα ήταν τέτοια μετά την πτώση των Τριάκοντα που δικαιολογεί τη στάση του.

Καλώντας τους μάρτυρες να επιβεβαιώσουν τα λεγόμενα του ενισχύει την αξιοπιστία των επιχειρημάτων του. Πρόκειται λοιπόν για ένα επιχείρημα πραγματικό αλλά και ηθικό καθώς ο Μαντίθεος παίζει θα λέγαμε με την αντίθεση του δίκαιου και του άδικου όσον αφορά την προσφορά του και την κατηγορία εναντίον του αντίστοιχα αλλά και το ήθος το δικό του και των άλλων.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΗΘΗ - ΗΘΟΠΟΪΑ

Ήθος Μαντίθεου

- 14. Ο Μαντίθεος έχει πάνω από όλα το συλλογικό συμφέρον. Ο ίδιος διέπεται από πνεύμα αλtruισμού και γενναιοδωρίας και μάλιστα λειτουργεί ως παράδειγμα για τους άλλους. Διακατέχεται από κοινωνική ευαισθησία, πνεύμα αλληλεγγύης και συνεργασίας, γεγονός που αποδεικνύει ότι είναι κατάλληλος για την ανάληψη δημόσιων καθηκόντων.
- 15. Είναι ικανός και θαρραλέος πολεμιστής με πνεύμα αυτοθυσίας. Δεν δίστασε να πολεμήσει με σθένος στην πρώτη γραμμή αλλά επιδεικνύει πνεύμα συλλογικότητας και επιείκειας προς τους συστρατιώτες του.
- 16. Έδειξε θάρρος και γενναιότητα και ήταν πρόθυμος να θυσιάσει για χάρη της πατρίδας του λειτουργώντας με αυτοθυσία.
- 17. Ωστόσο παραδέχεται ότι ίσως υπήρχε μια ιδιότητα στις πράξεις του, γεγονός που δείχνει την ειλικρίνειά του αλλά και την προνοητικότητά του.

Ήθος Θρασύβουλου

- Ο Θρασύβουλος φαίνεται να ήταν αλαζόνας, υπερόπτης και άδικος με τους Αθηναίους σπλίτες, τους οποίους κατηγορήσε για δειλία χωρίς να σκεφτεί τις δυσμενείς συνθήκες των μαχών. Ωστόσο ο ίδιος δεν ήταν τόσο θαρραλέος όσο καυχιόταν αφού δεν αποχώρισε τελευταίος από το πεδίο της μάχης.

Ήθος συμπολεμιστών Μαντίθεου

- Είναι πιο δειλοί από τον Μαντίθεο, όμως ο φόβος τους είναι δικαιολογημένος καθώς η μάχη είναι σκληρή και πολλοί από αυτούς αποδεικνύεται ότι πολέμησαν ηρωικά και με αυτοθυσία. Όμως επειδή πολλοί από αυτούς ήταν απρόθυμοι να κινδυνεύσουν για την πατρίδα είναι ακατάλληλοι για να υπηρετήσουν την πόλη σε αντίθεση με τον Μαντίθεο που έχει αποδείξει έμπρακτα την φιλοπατρία του.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΠΑΘΗ- ΠΑΘΟΠΟΪΑ

14. Ο Μαντίθεος προσπαθεί να εμπνεύσει στους βουλευτές συμπάθεια και να κερδίσει την εύνοιά τους προβάλλοντας την φιλοπατρία, τη γενναιοδωρία, την ανιδιοτέλεια και την κοινωνική ευαισθησία του.

15-16. Θέλει ακόμα να κερδίσει τον θαυμασμό των βουλευτών για το θάρρος και την ανδρεία που έδειξε σε μια δύσκολη μάχη. Να τους συγκινήσει αναφερόμενος σε δυσάρεστα για την Αθήνα γεγονότα και να κερδίσει την εκτίμησή τους για την ανιδιοτελή προσφορά του.

17. Τέλος ο Μαντίθεος δικαιολογεί την οργή για όσους επιδιώκουν να αναλάβουν ένα δημόσιο αξίωμα χωρίς να είναι πρόθυμοι να κινδυνεύσουν για την πόλη τους. Έτσι θέλει να κερδίσει την εύνοια των ακροατών του αφού ο ίδιος έχει δείξει έμπρακτα την προσφορά του στην πατρίδα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 18 – 19

ΚΕΙΜΕΝΟ

[18] Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθην πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. Καίτοι χρῆ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἶ τις κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖν· τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ιδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελείσθε.

[19] ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ᾧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἰτίοι γεγόνασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

18. Καμία λοιπόν από τις εκστρατείες και τις φρουρές δεν παραμέλησα μέχρι τώρα, αλλά διαρκώς εκστράτευα με τους πρώτους και αποχωρούσα με τους τελευταίους. Και βέβαια πρέπει να κρίνει κανείς αυτούς που πολιτεύονται με φιλοτιμία και ευπρέπεια από τέτοιου είδους πράξεις, αλλά όχι αν κάποιος τρέφει μακριά μαλλιά να τον μισείτε γι' αυτό· διότι τέτοιες συνήθειες δε βλάπτουν ούτε τους απλούς πολίτες, ούτε το δημόσιο, αλλά όλοι εσείς γενικά οφελείστε από αυτούς που θέλουν να διατρέχουν κίνδυνο εναντίον των εχθρών.

19. Επομένως, δεν αξίζει, βουλευτές, ούτε να αγαπάτε ούτε να μισείτε κανένα από την εξωτερική του εμφάνιση, αλλά να κρίνετε από τα έργα (του)· διότι πολλοί βέβαια έχουν γίνει αἰτίοι μεγάλων κακῶν, αν και μιλούν λίγο και ντύνονται κόσμια, ενώ άλλοι παρ' ὅτι παραμελούν αυτού του είδους τα πράγματα έχουν κάνει σε εσάς πολλά καλά.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

- 18. Η εξωτερική εμφάνιση κάποιου δεν μπορεί να γίνει η αιτία για να αντιμετωπιστεί με δυσμένεια. Η ενεργή συμμετοχή ενός πολίτη στον στρατιωτικό βίο αποτελεί ασφαλή απόδειξη για την φιλοπατρία του
- 19. Η εντιμότητα του πολίτη και το αν είναι κατάλληλος για να αναλάβει ένα δημόσιο αξίωμα δεν πρέπει να κρίνεται από την εξωτερική του εμφάνιση αλλά από τον χαρακτήρα και τις πράξεις του.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

§§ 18

- Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν : πρόκειται για τις εκστρατείες και τις φρουρές μετά το 394π.Χ. Οι φρουρές δεν αναφέρονται μόνο στα φρούρια της Αττικής αλλά και σε κάθε άλλη οχυρή θέση.
- Οὐδεμιᾶς - πώποτε : ισχυρή ἔμφαση με την οποία ο Μαντίθεος θέλει να δείξει την ποιότητά του ως στρατιώτης.
- Ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν : Σ' αυτό το σημείο ο Μαντίθεος συνοψίζει το χαρακτήρα του που ταυτίζεται με αυτόν του γενναίου οπλίτη, ο οποίος διακατέχεται από αληθινό πατριωτισμό και διάθεση αυτοθυσίας. Τεκμηριώνει λοιπόν την φιλοπατρία του επισημαίνοντας ότι ποτέ δεν ἔλλειψε από καμία εκστρατεία ή από τη φύλαξη των οχυρών θέσεων. Πάντα ήταν πρόθυμος και μάλιστα τονίζει το γεγονός ότι εκστράτευε από τους πρώτους και αναχωρούσε από τους τελευταίους, κάτι που αποδεικνύει την ανδρεία του. Συνειδητά λοιπόν λάμβανε μέρος στις στρατιωτικές του υποχρεώσεις. Έτσι φαίνεται τόσο η ανδρεία του όσο και ο ειλικρινής

πατριωτισμός του. Η υποδειγματική του στάση λοιπόν φανερώνεται από την εκούσια συμμετοχή του αλλά και από τον χρόνο και την ποιότητα αυτής.

- Καίτοι χρή τούς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν : Σύμφωνα με τον ισχυρισμό του Μαντίθεου όποιος εκτελεί παραδειγματικά και άβγοα τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις δεν μπορεί παρά να είναι αντίστοιχα φιλότιμος και κόσμιος και στην διαχείριση των πολιτικών υποθέσεων.
- Ἐκ τῶν τοιούτων : με αυτόν τον εμπρόθετο εκφράζονται τόσο το μέτρο αξιολόγησης όσο και η βασική προϋπόθεση του φιλοτίμως και κοσμίως πολιτεύεσθαι στα οποία αποσκοπεί και η διαδικασία της δοκιμασίας.
- Ο Μαντίθεος τονίζει την ηθική υποχρέωση των βουλευτών να μην αξιολογούν, όσους πολιτεύονται, στηριζόμενοι στην εξωτερική εμφάνιση αλλά στις πράξεις τους. Αυτό που πρέπει να ενδιαφέρει είναι η φιλοτιμία και η κοσμιότητα και όχι η μακριά κόμη. Ο Μαντίθεος εύστοχα εδώ μιλά σε γ'ενικό γενικεύοντας το θέμα και δίνοντάς του μια καθολική διάσταση. Η κρίση των βουλευτών πρέπει να είναι αμερόληπτη για όλους. Μ' αυτόν τον τρόπο προσπαθεί να απομακρύνει όποια τυχόν δυσμενή αντιμετώπιση που θα μπορούσε να έχει ο ίδιος από τους βουλευτές λόγω της μακριάς του κόμης, στοιχείο που εκείνη την εποχή θεωρείτο φιλολακωνικό. Δεν θέλει λοιπόν η μακριά του κόμη να προΐδεάσει αρνητικά τους βουλευτές και να επηρεάσει την κρίση τους. Προσπαθεί λοιπόν να αποσυνδέσει την εξωτερική εμφάνισή του από τις πεποιθήσεις του και να επισημάνει στους βουλευτές να δίνουν σημασία στις πράξεις του. Εύστοχα γίνεται αναφορά στην μακριά κόμη αφού πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό το οποίο δε θα μπορούσε άλλωστε να κρυφτεί αφού σχετίζεται με την εξωτερική εμφάνιση του Μαντίθεου. Ωστόσο με την επιδίωξη αποσύνδεσής του από τις πεποιθήσεις του προσπαθεί να ρίξει το κέντρο βάρους στο χαρακτήρα του και τις συνειδητές επιλογές του.
- Η μακριά κόμη ήταν ένα χαρακτηριστικό που είχαν συνήθως οι ευγενείς – αριστοκράτες στην Αθήνα αλλά και όσοι θαύμαζαν τον λακωνικό τρόπο ζωής και σχετίζονταν με τις ολιγαρχικές πεποιθήσεις.
- Φιλοτίμως καὶ κοσμίως : προκειται για δύο επιρρήματα που πρέπει να χαρακτηρίζουν την συμπεριφορά όποιου πολίτη επιθυμεί να ασχοληθεί με κάποιο δημόσιο αξίωμα. Η φιλοτιμία όμως έπρεπε παράλληλα να διακατέχεται από μέτρο και να μην φτάνει η επιθυμία για διάκριση και τιμές στην υπερβολή αλλοιώνοντας τη συμπεριφορά του πολίτη και κάνοντάς τον να πράττει εγωιστικά ή με ιδιοτέλεια. Η κοσμιότητα είναι συνυφασμένη με το μέτρο και την ευπρέπεια. Και πάλι ο πολίτης δεν πρέπει να λειτουργεί με ιδιοτελή κίνητρα αλλά με μετρημένη φιλοδοξία να προσπαθεί να προσφέρει στην πόλη του.
- Τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ιδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε : βασικό λοιπόν κριτήριο για την επιλογή κάποιου σε δημόσιο αξίωμα πρέπει να είναι η αυτοθυσία που επιδεικνύει για χάρη της πατρίδας του. Η εξωτερική εμφάνιση άλλωστε δεν επηρεάζει την διάθεση για προσφορά προς την πόλη και επιπρόσθετα η εκούσια συμμετοχή σε στρατιωτικούς αγώνες επιδρά θετικά στην κατάσταση της πόλης. Η έξυπνη χρήση του β' πληθυντικού φαίνεται να επιδιώκει να δεσμεύσει τους βουλευτές ώστε να δουν ευνοϊκά τον Μαντίθεο, ο οποίος και κινδύνευσε για χάρη της πατρίδας του και ωφέλησε με την συμπεριφορά του το κοινωνικό σύνολο. Ως ένδειξη λοιπόν ευγνωμοσύνης και αναγνώρισης της προσφοράς του οι βουλευτές οφείλουν να εγκρίνουν την εκλογή του στο βουλευτικό αξίωμα.
- Βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε. : η κάθε πράξη πρέπει να αξιολογείται από το κίνητρο, την ποιότητα και το αποτέλεσμά της. Οι βουλευτές λοιπόν πρέπει να αναγνωρίσουν στον Μαντίθεο την ανιδιοτέλεια, την διαρκή προσφορά και την επιτυχή έκβαση των προσπαθειών του για την πατρίδα και να τον κρίνουν θετικά.

- Και αυτό το επιχείρημα είναι λογικό και ηθικό. Οι βουλευτές πρέπει χρησιμοποιώντας απτές αποδείξεις να καταλήξουν στην κρίση τους. Τα εξωτερικά χαρακτηριστικά πρέπει να είναι αδιάφορα της κρίσης και μόνο οι πράξεις πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Με έξυπνο λοιπόν τρόπο ο Μαντίθεος προσπαθεί να προλάβει μια ενδεχόμενη μεροληπτική αντιμετώπιση προς το πρόσωπό του.

§§ 19

- ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν : ο Μαντίθεος καταλήγει στο λογικό συμπέρασμα ότι οι βουλευτές δεν αξίζει να κρίνουν κάποιον από την εξωτερική του εμφάνιση. Με τη χρήση των αντιθέσεων φιλεῖν † μισεῖν και ἀπ' ὄψεως † ἐκ τῶν ἔργων ο Μαντίθεος προσπαθεί να τονίσει στους βουλευτές τα ουσιαστικά κριτήρια που πρέπει να έχουν για να επιλέξουν έναν πολίτη σε δημόσιο αξίωμα.
- Οὐκ ἄξιον (ἐστί) : η απρόσωπη έκφραση έχει σπουδαία νοηματική βαρύτητα. Υποκρύπτει μια σύγκριση – αντίθεση ανάμεσα στους πολίτες και στους βουλευτές ως προς το κριτήριο αξιολόγησης. Οι βουλευτές δεν πρέπει να κρίνουν βασισμένοι στο συναίσθημα (φιλεῖν- μισεῖν) αλλά στη λογική (σκοπεῖν). Η ὄψη επίσης είναι κάτι μεταβαλλόμενο ενώ οι πράξεις μένουν. Ἄλλωστε τις πράξεις εξετάζει και η δοκιμασία και όχι την εξωτερική εμφάνιση.
- Πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι. : Σ' αυτό το σημείο ο Μαντίθεος διατυπώνει την άποψη ότι η εξωτερική εμφάνιση είναι επισφαλές κριτήριο για το χαρακτήρα κάποιου πολίτη. Πιο συγκεκριμένα λέει ότι πολλοί από αυτούς που μιλούν με σύνεση και μέτρο και γίνονται ευπρεπώς έχουν προκαλέσει πολλές συμφορές στην πόλη. Επομένως μια επιμελημένη εμφάνιση μπορεί να παραπλανήσει και να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις. Αντίθετα κάποιιοι που δεν φροντίζουν τόσο την δημόσια εικόνα τους έχουν προσφέρει πάρα πολλά στην πόλη. Το είναι λοιπόν είναι σημαντικότερο από το φαίνεσθαι και αυτό πρέπει να έχει προτεραιότητα.
Ο Μαντίθεος εδώ δεν αναφέρεται καθόλου στον εαυτό του αλλά διατυπώνει μια γενική κρίση για το ποιο πρέπει να είναι το ορθό κριτήριο αξιολόγησης των δοκιμαζόμενων προσπαθώντας για ακόμη μια φορά να απομακρύνει το ενδεχόμενο να επηρεαστούν ψυχολογικά από την μακριά κόμη του.
- Και αυτό το επιχείρημα απευθύνεται τόσο στη λογική όσο και στο συναίσθημα των βουλευτών. Προσπαθεί να τους επηρεάσει συναισθηματικά δίνοντας έμφαση στο είναι που έχει ουσιαστική αξία και όχι στο φαίνεσθαι.

ΕΝΤΕΧΝΕΣ ΠΙΣΤΕΙΣ

- Ο Μαντίθεός παρουσιάζόταν πρώτος σε όλες τις εκστρατείες και αποχωρούσε τελευταίος.
- Ο πολίτης δεν πρέπει να κρίνεται με κριτήριο την εξωτερική του εμφάνιση αλλά την προσφορά του στην πόλη. Η εμφάνιση δεν βλάπτει κανέναν και οι πράξεις είναι αυτές που βλάπτουν ή ωφελούν.
- Πολλές φορές κάποιιοι πολίτες λιγομίλητοι και ευπρεπώς ενδεδυμένοι έχουν γίνει υπαίτιοι μεγάλων συμφορών. Επομένως η υποκρισία βλάπτει την πόλη ενώ ο αυθορμητισμός και η ειλικρίνεια ωφελούν την πόλη. Κριτήριο αξιολόγησης των πολιτών πρέπει να είναι το είναι και όχι το φαίνεσθαι.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΗΘΗ – ΗΘΟΠΟΪΑ

- **Ἦθος Μαντίθεου**
Ο Μαντίθεος είναι ένας πολίτης φιλόπατρις. Έδειξε ιδιαίτερη γενναιότητα και συμμετείχε σε διάφορες στρατιωτικές ενέργειες με συνέπεια, προθυμία και θάρρος. Η συμμετοχή του ήταν εκούσια και συνεχής. Ακόμη είναι ειλικρινής καθώς αναφέρεται στο χαρακτηριστικό της μακριάς του κόμης ωστόσο δηλώνει ότι ο ίδιος έχει πράξει με μέτρο και σύνεση. Η

συμπεριφορά του ήταν πάντα κόσμια και πάντα πρόσφερε στην πόλη του με ανιδιοτέλεια.

- **ἦθος αντιπάλων**

Αν και δεν έχουμε σαφή αναφορά σ' αυτούς, οι αντίπαλοι του Μαντίθεου παρουσιάζονται ως άνθρωποι επιφανειακοί, άδικοι και συκοφάντες αν και δίνουν την εντύπωση ευπόληπτων πολιτών.

- **ἦθος βουλευτών**

Οι βουλευτές φαίνονται άνθρωποι με σωστή κρίση αν και υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να παρασυρθούν από την εξωτερική εμφάνιση και να σχηματίσουν αρνητική γνώμη για τον δοκιμαζόμενο. Γνωρίζουν όμως ότι πρέπει να είναι αμερόληπτοι και φροντίζουν γι' αυτό. Παρουσιάζονται ακόμη ως υπερασπιστές της δημοκρατίας και θέλουν να αποκλείσουν το ενδεχόμενο να κινδυνεύσει και πάλι το δημοκρατικό πολίτευμα και η εύρυθμη λειτουργία της πόλης. Είναι λοιπόν άνθρωποι που εκτιμούν την έμπρακτη συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΠΑΘΗ - ΠΑΘΟΠΟΪΑ

- Ο Μαντίθεος προσπαθεί να περιορίσει την προκατάληψη των βουλευτών για τα μακριά μαλλιά και ταυτόχρονα να κατευνάσει την οργή και το μίσος που μπορεί να τρέφουν για τους έχοντες μακριά κόμη. Από τη μία λοιπόν προσπαθεί να συρρικνώσει όλα τα πιθανά αρνητικά συναισθήματα εναντίον του αλλά από την άλλη να εμπνεύσει στους βουλευτές ευγνωμοσύνη προς το πρόσωπό του για την προσφορά του στην Αθήνα. Ο Μαντίθεος θέλει να κάνει τους βουλευτές να κατανοήσουν ότι αυτό είναι το ηθικό τους χρέος, δηλαδή να επικροτούν τις καλές πράξεις και όσους προσφέρουν στην πόλη ασχέτως της εμφάνισής τους. Παράλληλα προσπαθεί να καλλιεργήσει το μίσος για όσους υποκρίνονται ότι είναι έντιμοι ενώ στην πραγματικότητα αδιαφορούν για την πόλη και την εύρυθμη λειτουργία της.

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ἀπ' ὄψεως - ἐκ τῶν ἔργων : αντίθεση
- φιλεῖν - μισεῖν : αντίθεση
- πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες : αντίθεση
- διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν : υπερβατό
- χρῆ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν : υπερβατό
- ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων : υπερβατό
- πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν : υπερβατό
- οὔτε τοὺς ιδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν : πολυσύνδετο
- οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν : πολυσύνδετο
- οὐδεμιᾶς ἀπελείφθην πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα : υπερβολή

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

στρατεία : στρατεύω, **φρουρά** : φρουρός, **ἀπολείπομαι** : ἀπο + λείπομαι, **διατελῶ** : δια + τελῶ, **ἐξοδος** : ἐξιμι, **φιλοτίμως** : φιλότιμος, **κοσμίως** : κόσμιος, **πολιτεύω** : πολίτης, **κομάω - ῶ** : κόμη, **μισῶ** : μίσος, **ἐπιτήδευμα** : επιτηδεύω, **ιδιώτης** : ίδιος, **κινδυνεύω** : κίνδυνος, **πολέμιος** : πόλεμος, **ὠφελῶ** : ὄφελος, **ἄξιος** : ἄγω, **ὄψις** : ἀπό το ὄψομαι του ρήματος ὄρω, **ἀμπέχομαι** : ἄμφι + ἔχω, **ἀμελῶ** : αμελής.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 20- 21

ΚΕΙΜΕΝΟ

[20] Ἦδη δὲ τινῶν ἡσθόμην, ᾧ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. Ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μὲντοι καὶ ἑμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυνται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες,

[21] ἅμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρηὶ λέγειν) τοὺς τοιούτους μόνους <τινὸς> ἀξίους νομίζοντας εἶναι, ὥστε ὁρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἀχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταὶ εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

20. Και αντιλήφθηκα πλέον, βουλευτές, ότι μερικοί δυσαρεστούνται με μένα και γι' αυτά, γιατί δηλαδή επιχείρησα να μιλήσω ενώπιον του λαού, αν και ήμουν νεώτερος. Εγώ βέβαια για πρώτη φορά αναγκάστηκα να μιλήσω δημόσια για τις ατομικές μου υποθέσεις, έπειτα όμως και ο ίδιος νομίζω ότι επέδειξα μεγαλύτερη φιλοδοξία από αυτή που έπρεπε, από τη μία επειδή θυμήθηκα τους προγόνους (μου), ότι καθόλου δεν έπαψαν να ασχολούνται με τις υποθέσεις της πόλης,

21. και από την άλλη επειδή έβλεπα (ότι πρέπει να λέω την αλήθεια) ότι εσεῖς θεωρούσατε ότι μόνο οι τέτοιου είδους άνθρωποι είναι άξιοι, ώστε ποιος δε θα παρεκινείτο να ενεργεί και να μιλά για το καλό της πόλης, αν έβλεπε ότι εσεῖς έχετε αυτή τη γνώμη; Και ακόμα, γιατί να αγανακτούσατε εναντίον τέτοιου είδους ανθρώπων; Διότι δεν είναι άλλοι κριτές γι' αυτούς, αλλά εσεῖς.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

- 20. Ο Μαντίθεος απαντά δημόσια σε όσους τον επικρίνουν επειδή αναγκάστηκε παρά το νεαρό της ηλικίας του να μιλήσει. Θέλει να ασχοληθεί με την πολιτική καθώς και οι πρόγονοί του το συνήθιζαν.
- 21. Αφού λοιπόν και οι ίδιοι οι βουλευτές θεωρούν άξιους μόνο τους ενεργούς πολίτες και τους παρακινούν να ασχολούνται με τα κοινά, θα ήταν αντιφατικό από την πλευρά τους να νιώθουν δυσαρέσκεια για κάποιον που θέλει να ασχοληθεί με την πολιτική ζωή και να αναλάβει κάποιο δημόσιο αξίωμα.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

§§ 20

- και διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι : Με την έναρξη του επίλογου του ο Μαντίθεος και αφού προσφωνεί τους βουλευτές (βουλή: περιεκτικό – το οίκημα αντί για το περιεχόμενο) ετοιμάζεται να αναφερθεί σ' ένα ακόμη στοιχείο που μπορεί να λειτουργήσει εις βάρος του. Από αυτό κατανοούμε οτι δεν έχουμε έναν τυπικό επίλογο αφού σ' αυτόν θα εμπεριέχονταν και νέα στοιχεία. Ο επίλογος αυτός λοιπόν αποκλίνει από τα συνηθισμένα κατά τα οποία ένας επίλογος χρησιμοποιούσε την ανάμνηση (ανακεφαλαίωση) για να υπενθυμίσει με συντομία τα βασικά σημεία του λόγου και κατέληγε σε προτροπή ή αποτροπή. Επίσης σ' έναν επίλογο χρησιμοποιούσαν την παθοποιία για να επηρεάσουν τους ακροατές τους. Εδώ όμως δεν έχουμε ούτε ανάμνηση αλλά ούτε και μία έντονη προτροπή. Το γεγονός αυτό είναι μη αναμενόμενο, κερδίζοντας την προσοχή του ακροατηρίου με την πρωτοτυπία του. Ο επίλογος αυτός ταιριάζει με το νεανικό και αυθόρμητο χαρακτήρα του νεαρού Μαντίθεου και υποβαθμίζει παράλληλα την κατηγορία, τονίζοντας την αυτοπεποίθηση του δοκιμαζόμενου που φαίνεται απόλυτα σίγουρος για την αθωότητά του.

- Νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ : η αιτιολογική πρόταση έρχεται να επεξηγήσει τον εμπρόθετο της αιτίας που προηγήθηκε. Ο Μαντίθεος μιλά σε ά'ενικό για να δείξει ότι δεν αποποιείται των ευθυνών του αλλά αποφάσισε να μιλήσει ενώπιον των βουλευτών με θάρρος και ειλικρίνεια. Το γεγονός ότι μιλά μπροστά στους βουλευτές αν και νέος, γίνεται αιτία αποδοκιμασίας. Ωστόσο η πράξη του δεν είναι νομικά παράνομη. Την εποχή αυτή έχει ήδη καταργηθεί ο νόμος του Σόλωνα που επέτρεπε να μιλούν δημόσια μόνο άτομα άνω των πενήντα ετών. Πλέον το δικαίωμα αυτό έχουν και νεώτερα άτομα άνω των είκοσι ετών. Όμως για λόγους σεβασμού προς τους μεγαλύτερους οι νεώτεροι απέφευγαν να μιλούν για να μην θεωρηθούν αλαζόνες. Προφανώς λοιπόν κάποιοι θεώρησαν την πράξη του Μαντίθεου να μιλήσει δημόσια αυθάδη και αλαζονική.
- Ἦναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι : ο Μαντίθεος αναγκάστηκε να μιλήσει για να αποφύγει και την δέσμευση της πατρικής περιουσίας. Προσπαθεί να δικαιολογήσει την πράξη του και να περιορίσει τα αρνητικά συναισθήματα εις βάρος του. Λέει ότι αναγκάστηκε να μιλήσει δημόσια για τις προσωπικές του υποθέσεις γιατί ένιωσε ότι αδικείται και έπρεπε να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του.
- ἔπειτα μέντοι καὶ ἑμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος : Δείχνοντας λοιπόν μεγαλύτερη φιλοδοξία, πράγμα που αποδέχεται ο Μαντίθεος, παραβίασε τους ηθικούς κανόνες και προέβη σε δημόσια αγόρευση.
Αν και οι Αθηναίοι επιδοκίμαζαν την ενασχόληση με την δημόσια ζωή, η υπερβολική φιλοδοξία θεωρείται αλαζονική και ήταν δείγμα έπαρσης. Με την ειλικρινή παραδοχή του ο Μαντίθεος προσπαθεί να κατευνάσει πιθανά αρνητικά συναισθήματα των βουλευτών προς το πρόσωπό του.
- Ἄμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυνται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες : εδώ ο Μαντίθεος βρίσκει την ευκαιρία να εκθέσει τους λόγους που τον οδήγησαν να μιλήσει δημόσια αν και σε νεαρή ηλικία. Ο πρώτος λόγος ήταν οι πρόγονοί του και η στάση ζωής που αυτοί επέδειξαν. Ήταν άνθρωποι που έδειχναν ενδιαφέρον για τα κοινά και συχνά αγόρευαν δημόσια προτείνοντας τα καλύτερα για την πόλη. Έτσι ο Μαντίθεος δικαιολογεί την πράξη του επικαλούμενος τις πεποιθήσεις των ίδιων των Αθηναίων. Οι πολίτες πρέπει να είναι άξιοι συνεχιστές των προγόνων τους, να τους έχουν ως παράδειγμα και να τους τιμούν. Τέκνα ηθικών προγόνων πρέπει να είναι και αυτά ηθικά.
Επιπλέον οι Αθηναίοι επιδοκίμαζαν τους ανθρώπους που ασχολούνταν με τα κοινά και τους χαρακτήριζαν άξιους. Η αποχή από αυτά ήταν στάση αρνητική και αποδοκιμαζόταν. Όλοι έπρεπε να φροντίζουν για το κοινό καλό.
- Το γεγονός ότι δεν έχουμε έναν τυπικό επίλογο κάνει πιο ενδιαφέρον το περιεχόμενό του. Το επιχείρημα είναι λογικό και ψυχολογικό. Ο Μαντίθεος επισημαίνει την αναγκαιότητα της δημόσιας αγόρευσης και γεμάτος ειλικρίνεια παραδέχεται την υπέρμετρη φιλοδοξία που έδειξε πλαισιώνοντάς την όμως από την ανάγκη. Δεν επιδιώκει να τους ξεγελάσει παρουσιάζοντας μια εξιδανικευμένη εικόνα του αλλά παρουσιάζεται αληθινός τονίζοντας ότι τιμά τους προγόνους και τις παραδόσεις των Αθηναίων. Έτσι καταφέρνει να κερδίσει την εύνοια των βουλευτών και να μεγενθύνει τις πιθανότητες να εγκρίνουν την εκλογή του.

§§ 21

- ἄμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρῆ λέγειν) τοὺς τοιούτους μόνους <τινὸς> ἀξίους νομίζοντας εἶναι : η ενασχόληση με τα κοινά ήταν υψίστης σημασίας για την πόλη και οι πολίτες που εμπλέκονταν με αυτά άξιοι. Αυτός είναι και ο δεύτερος λόγος που οδήγησε τον Μαντίθεο να δραστηριοποιηθεί στην πολιτική ζωή καθώς η ενασχόληση με τα κοινά ήταν επιβεβλημένη. Η αθηναϊκή κοινωνία λοιπόν επικροτούσε την πολυπραγμοσύνη και τιμούσε τους πολίτες που δεν ασχολούνταν μόνο με τις ιδιωτικές τους υποθέσεις αλλά έδειχναν αντίστοιχο ζήλο και για τις δημόσιες.
- Τὰ γὰρ ἀληθῆ χρῆ λέγειν : ο Μαντίθεος με αυτή την παρανθετική πρόταση επαινεί τους βουλευτές επειδή θεωρούν άξιους πολίτες μόνο όσους ασχολούνται με τις υποθέσεις της πολιτείας.

- Ὡστε ὄρων ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθεῖη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως : ο Μαντίθεος σ' αυτό το σημείο επικροτεί την αφοσίωση των βουλευτῶν στο δημοκρατικό πολίτευμα αφού με τη στάση τους παρακινούν τους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στο δημόσιο βίο. Αν και με την προσωπική ανωνυμία ὑμᾶς απευθύνεται ευθέως στους βουλευτές στη συνέχεια με την αόριστη ανωνυμία τίς προσδίδει γενικευμένο χαρακτήρα στη διατύπωσή του. Επιδιώκει δε να απομακρύνει την προσοχή των βουλευτῶν ἀπὸ το θέμα της υπέρμετρης φιλοδοξίας του αποδίδοντας την σε κάθε αθηναῖο πολίτη και θεωρώντας υπαίτιους γι' αυτήν τους ἴδιους τους βουλευτές που προτρέπουν με τη δική τους στάση τους πολίτες να ασχολούνται με τα κοινά.
- Ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἄχθοισθε; : ο Μαντίθεος κλείνει το λόγο του μ' ἓνα ερώτημα προκειμένου να τους προβληματίσει αλλά και να τους επισημάνει ὅτι δεν πρέπει να οργίζονται εἰς βάρος ὅσων πολιτῶν ἐπιλέγουν να ασχοληθῶν με τα κοινά και ἐπιδιώκουν να αναλάβουν κάποιο δημόσιο αξίωμα αφού και οι ἴδιοι πρεσβεύουν αυτή την ἰδεολογία. Το ερώτημα λοιπὸν ἰσοδυναμεί με ἔντονη ἄρνηση ἐπιδοκομάζοντας την ἐξουσία των βουλευτῶν αλλά και ἐπισημαίνοντας την υποχρέωσή τους να μείνουν συνεπείς στην ἰδεολογία τους. Δεν πρέπει να οργίζονται με ὅσους ασχολούνται με τα κοινά και μη ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ την υπέρμετρη ἴσως φιλοδοξία του Μαντίθεου να τον κρίνουν ἄξιο για το αξίωμα του βουλευτή.
- Οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταὶ εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς : με την τελευταία πρόταση ο Μαντίθεος ἐπιδοκιμάζει για ἀκόμα μία φορά την ἐξουσία των βουλευτῶν δείχνοντας ὅμως σεβασμὸ και ἐπιδιώκοντας να κερδίσει μ' αὐτὸν τον τρόπο την εὐνοιά τους. Οι βουλευτές οφείλουν να μείνουν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ ὅλους τους ἄλλους (κατηγοροί) και μένοντας πιστοὶ στην ἰδεολογία τους για την προσφορά στην πόλη, πρέπει να ἀξιολογήσουν θετικὰ τον Μαντίθεο για την ἀξιόπαινη ἐπιθυμία του να ἐμπλακεῖ στα κοινά. Κλείνοντας ἐπισημαίνει ὅτι οι μόνοι που φέρουν εὐθύνη για την ἐπιλογή των δοκιμαζόμενων εἶναι οι ἴδιοι οι βουλευτές που θα πρέπει να φανούν ἀντάξιοι της ἰδεολογίας που πρεσβεύουν.
- Ο ἐπίλογος ἀν και πρωτότυπος για να κερδίσει την προσοχή των βουλευτῶν, ἔχει ἔντονη πειστικότητα κἀνοντας ἐπὶ κληση τόσο στο συναίσθημα ὅσο και στη λογική των βουλευτῶν. Μ' ἓνα ἰσχυρὸ ἐπιχείρημα ο Μαντίθεος ἐπικαλεῖται την ἀντίληψη της κοινῆς γνώμης για την ἀξιοσύνη των πολιτῶν. Προσπαθεῖ ἐπιπρόσθετα να δεσμεύσει τους βουλευτές να ἐγκρίνουν την ἐκλογή του αφού οι ἰδεολογίες τους για την ἐνασχόληση με την πολιτική ζωὴ ταυτίζονται. Τέλος με τα ἐρωτήματα προσδίδει στο λόγο ἔντονη ἀμεσότητα προβληματίζοντας τους βουλευτές και ἐπιδοκιμάζει την ἐξουσία τους κολακεύοντάς τους και κερδίζοντας ἔτσι την εὐνοιά τους.

ΕΝΤΕΧΝΕΣ ΠΙΣΤΕΙΣ

- Σκοπὸς ἐνὸς ἐπιλόγου εἶναι να ἀνακεφαλαιώσῃ την ἐπιχειρηματολογία και να προβεῖ σε θερμὴ παράκληση και στόχος του να συγκινήσει το ἀκροατήριο και να ἀποσπάσει την εὐνοιά του.
- Στον συγκεκριμένο ἐπίλογο ἔχουμε την παρουσίαση και παράλληλα ἀντίκρουση ἐνὸς τελευταίου στοιχείου του κατηγορητηρίου για το ὁποῖο γίνεται προσπάθεια να υποβαθμιστεῖ. Ἐχουμε ἀκόμη ἀναφορά στους προγόνους και στην στάση ζωῆς τους - ἀξίες, τους ὁποῖους ο Μαντίθεος προσπαθεῖ να μιμηθεῖ και τέλος ἓνα ἔμμεσο ἐγκώμιο – κολακεία των βουλευτῶν.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΗΘΗ – ΗΘΟΠΟΪΑ

- **Ἦθος Μαντίθεου**
Ο Μαντίθεος εἶναι εὐκρινῆς και παραδέχεται την υπέρμετρη φιλοδοξία του. Εἶναι ἓνας ἄνθρωπος με αὐτοπεποίθηση που φαίνεται να τιμὰ τους προγόνους του και να δείχνει σεβασμὸ προς τους δημοκρατικούς θεσμούς. Θέλει να εἶναι ἓνας ἐνεργὸς πολίτης που προσφέρει στην πατρίδα του. Ἐπιθυμεί λοιπὸν να ἀνταποκριθεῖ στο πρότυπο του σωστοῦ πολίτη ἐμπλεκόμενος με τα κοινά. Τέλος μιλά με σεβασμὸ προς τους βουλευτές και ἐπιδοκιμάζει την ἐξουσία τους.
- **Ἦθος κατηγορῶν**
Στον ἐπίλογο δεν γίνονται ἀμεσες ἀναφορές στους κατηγοροὺς ἀλλά υπονοεῖται ὅτι

δυσανασχέτησαν μαζί του επειδή μίλησε σε νεαρή ηλικία, ψάχνοντας οτιδήποτε που θα μπορούσε να τον ενοχοποιήσει και να θέσει υπό αμφισβήτηση την εκλογή του. Δεν έχουν την ευσυνειδησία των βουλευτών και είναι αναρμόδιοι για την αξιολόγηση των πολιτών αφού είναι κακόβουλοι και συκοφάντες.

- **ἦθος βουλευτών**

Οι βουλευτές προσέχουν ιδιαίτερα το γεγονός ότι ο Μαντίθεος δείχνει σεβασμό απέναντι στους προγόνους και στις παραδόσεις και επιδοκιμάζουν την ενεργή συμμετοχή του στα κοινά. Είναι άξιοι λειτουργοί της δημοκρατίας και προτρέπουν την ενασχόληση των πολιτών με τα κοινά με σκοπό το δημόσιο συμφέρον. Οι ίδιοι είναι γνήσιοι εκφραστές της δημοκρατίας και υπηρετούν με συνέπεια την πολιτεία τηρώντας τις δημοκρατικές αρχές και ασκώντας ευσυνείδητα το λειτουργήμα τους.

ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΠΑΘΗ – ΠΑΘΟΠΟΙΪΑ

- Ο Μαντίθεος κλείνοντας τον λόγο του επιχειρεί να συγκινήσει τους βουλευτές με την αναφορά στα οικονομικά προβλήματα της οικογένειάς του και το γεγονός ότι τιμά τους προγόνους του. Θέλει να κερδίσει τη συμπάθειά τους και γι' αυτό παραδέχεται ότι αν και έδειξε υπέρμετρη φιλοδοξία τα κίνητρά του ήταν αγνά και έχει ως σκοπό την προσφορά στην πόλη του. Κερδίζει μ' αυτόν τον τρόπο τόσο τον θαυμασμό όσο και τη συμπάθεια των βουλευτών για να επιδοκιμάσουν την εκλογή του. Μιλά για την κοινή ιδεολογία που τους χαρακτηρίζει κολακεύοντάς τους για την φροντίδα που δείχνουν στην πόλη και τους δημοκρατικούς θεσμούς. Τέλος με τα ερωτήματα επιστὰ την προσοχή των βουλευτών ώστε να μείνουν συνεπείς σε όσα πρεσβεύουν και να μην παρασυρθούν από τα λόγια των αντιπάλων του, επιδοκιμάζοντας την εκλογή του.

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι : αντίθεση
- ἄμα μὲν τῶν προγόνων – ἄμα δὲ ὑμᾶς : αντίθεση
- οὐδὲν πέπαυνται : υπερβολή
- τοὺς τοιούτους μόνους : υπερβολή
- ἡσθόμην, ὃ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἄχθομένων : υπερβατό
- ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι : υπερβατό
- τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ρητορικό ερώτημα
- ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἄχθοισθε; : ρητορικό ερώτημα

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ἄχθομαι : ἄχος, **ἀναγκάζω** : ἀνάγκη, **πρᾶγμα** : πράττω, **δημηγορῶ** : δημηγόρος < δήμος + ἀγορεύω, **φιλότιμος** : φίλος + τιμή ή φιλῶ + τιμή, **διατίθεμαι** : διά + τίθεμαι, **πρόγονος** : προγίγνομαι, **ἐνθυμούμαι** : ἐν + θυμός, **ἀληθής** : α στερητικό + λήθω < λανθάνω, **ἄξιος** : ἄγω, **ἐπαίρομαι** : ἐπί + αἴρομαι, **κριτής** : κρίνω